

Τα Χορτάτα

Τριμηνιαία περιοδική έκδοση του Συλλόγου των Απανταχού Χορτιωτών Λευκάδας

ΔΙΠΛΟ ΤΕΥΧΟΣ

• Μάρτιος 2018 – Αύγουστος 2018 • Αρ. φύλλων 28-29 • tachortata.blogspot.gr • ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ

Ανοιξη-καλοκαίρι 2018

1. Κρινάκια της άμμου

(Έκδοση Νομ. Αυτοδιοίκησης Λευκάδας-
Φωτ. Αρχείο Χαρ. Λάζαρη)

www.lefkada.gr

“Πλέξω λευκόιον, πλέξω δ’ απαλήν άμα
μύρτοις νάρκισσον, πλέξω και τα
γελώντα κρίνα” (= Θα πλέξω μενεξέδες και
μυρτιές και νάρκισσους και κρίνα γελαστά θα
πλέξω). Μελέαγρος, επίγραμμα V 147 (μετάφρ.
Ηλίας Πετρόπουλος)

2. Χορωδία «Η Αγία Μαύρα»:

«Λευκάδα όνειρο», εν εναισιόμοις
χορδαίς και οργάνοις.

«Το στίχον άπλωσα ηχηρό,

Πολύτροο σαν πλατάνη.

Ξανάφερα το αλάθειτο

Του θείου ρυθμού βοτάνι».

Άγγελος Σικελιανός, Ψάπφα, Ο στίχος.

3. Χορτάτα, 27-8-2018: Μετά τη

μπόρα εβήκε τ'ς γριάς το δοξάρι

(τόξον>τοξάρι>δοξάρι).

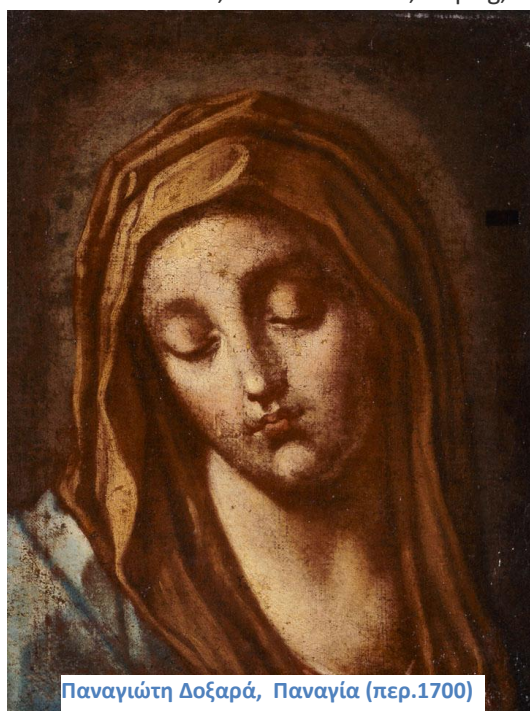

Διαθήκη εμού του ταπεινού και ευτελούς Παναγιώτη Δοξαρά

Του ΑΓΓΕΛΟΥ Γ. ΧΟΡΤΗ

«Την μεν ζωγραφίαν ποίησιν σιωπώσαν, την δε ποίησιν ζωγραφίαν

λαλούσαν» (=η ζωγραφική είναι ποίηση που σιωπάει και η ποίηση είναι
ζωγραφική που μιλάει) [Σιμωνίδης ο Κείος, Poetae Minores Graeci, instruxit
Thomas Gaisford, Bibl. Kuehniano, Leipzig, MDCCCXXIII, Vol.III, σ. 200].

Παναγιώτη Δοξαρά, Παναγία (περ.1700)

Έτσι αυτοχαρακτηρίζεται
στην αυτόγραφη
διαθήκη του ο μεγάλος
μας ζωγράφος
Παναγιώτης Δοξαράς,
θεμελιωτής της
Επτανησιακής Σχολής στη
ζωγραφική, ο οποίος με
το έργο και τις
θεωρητικές του απόψεις
οδήγησε τους
επτανήσιους ζωγράφους
σε επαφή με τα πρότυπα
της αναγεννησιακής
τέχνης.

[συνέχεια στις σελ. 10-13].

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΑΚΟΜΗ:

- ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ, σελ. 2-3

- Γεγονότα και σχόλια, του Ε. Γ. Χόρτη, σελ. 4 – 9

- Ψήγματα Λευκαδίτικης Ιστορίας, του Ε. Γ. Χόρτη, σ. 13 - 14

- Στον παλμό της χορτιώτικης γης: Ζ. Ανατρεπτική
περιπέτεια, του Γιάννη Γ. Χόρτη, σ. 14- 15

- Κοινωνικά, σελ. 15-16

Εδεκεί, με αφορμή το τεράστιο μέγεθος του Δοξαρά, έκαμε την παρέμβασή του με το θεωρητικό του οπλοστάσιο ο Σοφολογιότατος, πληροφωρώντας μας πως σε ένα περίφημο χωρίο του Σιμωνίδη που διέσωσε ο Πλούταρχος υπογραμμίζεται το εξής για την αξία της ζωγραφικής: «Σιμωνίδης τήν μὲν ζωγραφίαν ποιήσιν σιωπῶσαν προσαγορεύει, τήν δὲ ποιήσιν ζωγραφίαν λαλοῦσαν» [=Ο Σιμωνίδης αποκαλεί τη ζωγραφία σιωπηλή ποίηση και την ποίηση ζωγραφιά που μιλάει-(Πότερον Αθηναίοι 346.3)]. Και συνεχίζει: Τα ίδια λέει κι ο Οράτιος στην Ποιητική του με το περίφημο *ut pictura poesis*¹⁰ (=όπως η ζωγραφική έτσι και η ποίηση). Ο ζωγράφος και ο ποιητής είναι πλέον ισότιμοι. Και για του λόγου το αληθές ο Σοφολογιότατος αρχίζει να απαγγέλλει Σικελιανό, με τις τόσο δραστικές οπτικές και ακουστικές εικόνες: Καί εἶπα, ἄλα γύρω βλέποντας:

«Νησί, ἀβασίλευτη στό πέλαο δόδα,
ὦ ριζωμένο στό πολύβοο διάστημα,
καί στοῦ Ὀμήρου τὸ στίχο λουσιμένο,
βυθισμένο στόν ἕμνο!

Δάσο ὄλο δρυὶ σπὴν κορφή σου, σιδερόχορδη ἀνάβρα
πού ἄχνισαν τὰ σπλάχνα μου ἄπάνω ὀλοκαύτωμα θεῖο,
καί ἡ ἄκρη σου τρέμει σά φύλλο,

μέσα βροντᾶει ὁ Λευκάτας, μαζώνεται ἡ μπόρα,
ξεσπάει μὲς στό θεῖο ἐλαιῶνα, τρικυμίζει τὸ πέλαο,
νησί μου ἄλλη θροφή ἀπὸ τῆ θροφή μου δὲ θά βρῶ,
ἀπ’ τὴν ψυχὴ μου ἄλλη ψυχὴ, ἄλλο κορμί ἀπὸ τὸ κορμί μου.
Ἄλλοῦ οἱ νασοὶ κι ἄλλοῦ οἱ θεοί.

Μοῦ ἀστράφτει γύρω τῶν ἡρώων ἡ μοῖρα.

Τῆ μοναξιά στὴ δύναμή μου ὑπόταξες.

Τῆς γλαυκομάτας ἡ ἔγνοια μου εἶναι κλήρα!

Τοῦ νοῦ τὸ νόμο στὰ βουνά, στόν κάμπο, ὀλοῦθε βρήκες.

Νά, ἡ ἀγγιλίδα ξεπηδάει κλαδιὰ γιὰ ὄλες τίς ἄγνωρες καί τίς μεγάλες νίκες!¹¹

Και συνεχίζει ο Σοφολογιότατος, υπογραμμίζοντας πως η τέχνη είναι κάτι που ξεπερνάει την ίδια την πραγματικότητα, αλλά δεν είναι εκτός τόπου και χρόνου. Το αντίθετο μάλιστα. Γι’ αυτό, κλείνοντας, κάνει σπονδή στην πατρώα γη, προσαρμόζοντας τους στίχους του Κάλβου:

Ω φιλιτάτη πατρίς,

ω θαυμασία νήσος,

Λευκάς· συ μου ἔδωκας

τὴν ννοῖν, και του Απόλλωνος

τα χρυσά δώρα!

Και συ τον ἕμνον δέξου·

εχθαίρουσιν οἱ Αθάνατοι

τὴν ψυχὴν, και βροντᾶουσιν

ἐπὶ τας κεφαλὰς

των χαρισίων.

Εδεκεί πετάγεται ο Σπύρος Ο Μανταγιάννης, που ξέρει από ποίηση όσο λίοι, και σχολιάζει: Καλά τα λες, Σοφολογιότατε, αλλά σ’ ακούει τὸση ὥρα ο κουμπάρος μου ο Μπακούκας με απορία. Υπάρχει, λοιπόν, ἐδῶ ἓνα ζήτημα, πὼς δηλαδή θα εκτελωνιστούνε και θα περάσουνε στο κοινὸ «καλὲς πραγμάτειες» σαν εφτές του Δοξαρά, πραγμάτειες που δεν ἔχουνε και τὸση πέραση στην αγορά κι εἶναι μοναχά για «ερασιτέχνες», πα’ να πει για εραστὲς τ’ς τέχνης. Καποιανοῦς τ’ς ζαλίζουνε οἱ παλέτες και τα χρώματα, γιατί εἶναι πολὺ μεθυστικά, που λέει κι ο Μεγάλος Αλεξανδρινός, ἄλλοι εἶναι μαθημένοι σε ξεπλύματα που βρωμάνε κι ἄλλοι κονομάνε ἀπὸ ἄλλα –υπερτιμημένα- ξεπλύματα με τα ηχηρά «Μηραντ Νέμ»(!), ἐνὼ ἀλλοιώνε η συσκευασία ἄλλα γράφει κι ἄλλο εἶναι το περιεχόμενό τ’ς, σαν

«μπόμπα» υδρογόνου (ἢ οὐίσκου), που εκτονώνεται με το σπάσιμο πιάτων στην Παραλιακή. Λάζω¹² ὅμως πως εἶναι καλύτερο να κάνουμε το κατὰ δύναμιν παρὰ να πλαινούμε. Κι εἶναι πολλές βολὲς δύσκολο να βγούνε στο φως τα «κρυμμένα μυστικά και ντοκουμέντα», που μαρτυρᾶνε τὴ μάχη του ἀνθρώπου να πάρει ἀπάνου του, για να ντα βγάει πέρα με τὴ ζωὴ, με τ’ς Φιλισταίους, με διαόλους και τριβόλους- με το συμπάθειο. Και δεν εἶναι βέβαια εφτὰ τα τεκμήρια μοναχά κατὰσχημα, μέσα παραγωγῆς και οικονομία. Εἶναι και Βαλαωρίτηδες και Σικελιανοὶ και Δοξαράδες κ.λπ., κ.λπ. Και χρειάζεται να ξεχωρινοῦ κανέναν, για να πει πως ἐπρωσπᾶθησε να βγάει κάποιον κρυμμένο θησαυρὸ ἢ, τέλος πάντων, κάτι που να ἀξίζει τον κόπο και να μας βοηθάει να βρίσκουμε ο καθέναν, ἔστω κι ασηνιαστὰ¹³, το «πὸθεν ἔσχες» του. Ἡ μήπως θα να πρεπε – λέμε τώρα- να αποκλείσουμε τὴ φιλολογία, τὴ ζωγραφικὴ, τὸ θέατρο και γενικά, τον πολιτισμὸ μας και να αλαιμαρχάμε μοναχά για τα ... πιτόγυρα, να χάσουμε με τ’ς παραθυρολογούντες στα μεσημεριανόδικα και δεν ξέρω τι ἄλλο! Τότενες παγιδευόμαστε στη μοναξιά μας και πριονίζουμε το κλαρὶ ἀπάνου στο ὁποῖο κἀθομάστενε.

Υπάρχει ὅμως κι ἓνας ἀκόμα λόγος που μας ἔκαμε να αναθεωρήσουμε τὴν ἀρχικὴ μας ἀπόφαση για ἀναστολή τῆς ἐκδόσης τ’ς φλάδας για κάποιον διάστημα και, τρέχοντας κοσάκια¹⁴, να ἀποφασίσουμε να βγάλουμε εφτὸ ἐδῶ το διπλὸ φύλλο: Ονειρεύτηκα πως μας εστειλανε συγχαρητήριες ἐπιστολὲς ἀπὸ το ΥΠΠΟ, ὅπου μας ἐλέανε πως ξετάσανε τὴν ἀποκατάσταση του τέμπλου του Ἄϊ – Γιάννη Χορτάτων (εβγάλαμε το λιθοπάτημα πηγαίνοντας στοιχεῖα στην υπηρεσία κι ἔκαμε και παρέμβαση κι ο μητροπολίτης μας, ἀλλὰ οὔτε φωνὴ οὔτε ἀκρόαση. Ἴσως να χρειάζοντανε παρέμβαση του Πατριάρχου και του Ποντίφηκα μαζί. Ονειρεύτηκα, ἀκόμα, πως για οὐλα τα θέματα και τα προβλήματα τ’ς περιοχῆς μας και του νησιοῦ που ἀναδειχτήκανε ἀπ’ τὴ φλάδα μας ευσαιθητοποιηθήκανε ὄχι μοναχά οἱ ἀρμόδιοι, που νιώθουνε για τὴ Λευκάδα μας στα στήθια χαλασμο- ἴσως ἀκόμα κι ο Πατριάρχης μας κι ο Ποντίφηκας-, και πήραμε τ’ς δέουσες ἀπαντήσεις. Θα μου πείτε, τ’ς ἐπήραμε ἐμμέσως πλην σαφῶς. Εἶναι σαν και να μας λένε: Δεν ἐδιάβασα σελίδα, δεν σας ξέρω, δεν σας εἶδα. Στ’ς παρᾶτες και τα πανηγύρια, βέβαια, δίνουνε τ’ν παρᾶστασή του ο καθέναν, κι ας «τὸ’ χει πει και ο Σπινόςζα ἡ ζωὴ δεν εἶναι πόζα»¹⁵. Κι ο Σοφολογιότατος, ἐξοργίζεται μ’ εφτὰ και μ’ εφτὰ – κάτι που δεν το’χει συνήθειο- και ξεσπάει: «Θοῦ Κύριε φυλακίτην τὸ στόματί μου, μη σας πετάξω και κανέναν Ἐκτορα Κακναβάτο¹⁶ και σας στείλω για βρούβες με τα «χαστικά» του». Δυστυχῶς, λοιπόν, παρὰ τ’ς ἐπανειλημμένες ἐκκλήσεις μας για βοήθεια σε θέματα πολιτισμοῦ, σπανιότατα ἔχουμε ἀνταπόκριση, πάντοτε ὅμως υποσχέσεις ἀπὸ τους ἀρμόδιους.

Τέλος, ὑπάρχει και ἓνα ἀκόμα θέμα. Αν θέλουμε τὴ φλάδα μας ζωντανή, θα πρέπει οὐλοῖ οἱ Χορτιώτες να βοηθήσουμε, ὅπως μπορεῖ ο καθέναν. Οἱ περισσότεροι ἀπ’ ὄσους ἐκαταθέσανε – κυρίως με συνεντεύξεις - μνήμες, σκέψεις και ἐμπειρίες δεν βρίσκονται πια στη ζωὴ. Υπάρχουνε κι ἄλλοι που ποτὲ δεν ἐνδιαφερόθηκανε. Πού εἶναι οἱ νέοι ἀνθρωποὶ που κατὰγονται ἀπ’ το χωριὸ και σίγουρα ἔχουνε κάποιες σκέψεις, ὄνειρα και προβληματισμοῦς; Ἡ φλάδα εἶναι οὐλουώνε των ἀπανταχοῦ Χορτιωτῶνε και δεν εἶναι 2-3 ἀτόμων. Οὐλοῖ οἱ χωριανοὶ χωρᾶνε. Και τὴ διαβάζουνε και πολλοὶ που δεν ἔχουνε κάποια ἰδιαίτερη σχέση με τα Χορτάτα και τὴ Λευκάδα και μας ἐνθαρρύνουνε με τα σχολία τους, και μάλιστα πολὺ σημαντικοὶ ἀνθρωποὶ των Γραμμάτων και των Τεχνῶνε με τεράστια ἀπήγηση. Ἀνάλογα σχολία εἶχαμε και ἀπὸ πολλοῦς ἀκόμα γνωστούς και μη ἐξαιρετέους Ταῦτα και μὲνω και δεν περιμένω. Ἡ ὄχι;

Για τὴ Σύνταξη: Ἐκτορας Γ. Χόρτης

¹⁰ *Ars poetica* 361

¹¹ Ἀπὸ τὸν *Λυρικό Βίο*, Α’, Ἰκαρος 1965

¹² Λάζω = μου φαίνεται, μου κᾶζει, νομίζω

¹³ Ασηνιαστὰ = ψαχουλεύοντες, ψαύοντες σιγά - σιγά

¹⁴ Τρέχω κοσί ἢ κοσάκια= τρέχω πολὺ γρήγορα

¹⁵ Ἀγαμοὶ θῦται, Το μέγα μυστήριον τῆς ζωῆς, 1998.

¹⁶ Ἐκτορας Κακναβάτος: σύγχρονος ποιητής, ἀρεκτὰ δυσνόητος για ἐκεινοῦς που θεωροῦνε τ’ς ποιητὲς ..λαπάδες.

Γεγονότα και σχόλια

του Έκτορα Γ. Χόρτη

1. Χορωδία «Η Αγία Μαύρα» εν εναισίμοις χορδαίς και οργάνοις

Η χορωδία του Συλλόγου Λευκαδίων Αττικής «Η Αγία Μαύρα» καταχειροκροτήθηκε από το κοινό που την παρακολούθησε στο Πολεμικό Μουσείο την Κυριακή 20-5- 2018, στο πλαίσιο των πολιτιστικών εκδηλώσεων που διοργάνωσε η Επτανησιακή Συνομοσπονδία για τον εορτασμό της 154ης επετείου της Ένωσης της Επτανήσου με τη Ελλάδα. Η Χορωδία, υπό την καλλιτεχνική διεύθυνση της μαέστρου κ. Δώρας Μουρμούρη και με τη συνοδεία της ορχήστρας του διακεκριμένου μουσικού Παναγιώτη Φίλιππα, αν και νεοσύστατη, πραγματοποίησε εντυπωσιακή εμφάνιση, ενθουσιάζοντας το ακροατήριο, και έδειξε ότι είναι ικανή για σπουδαία πράγματα. Το ρεπερτόριό της ήταν:

1. «Το δάκρυ», σε ποίηση του αρματολού της λύρας Αριστοτέλη Βαλαωρίτη και μουσική του Διονύση Γράψα,
2. «Δίστιχα», σε στίχους του Νίκου Βλάχου και μουσική επίσης του Διονύση Γράψα, και
3. «Λευκάδα όνειρο», σε στίχους και μουσική του Παναγιώτη Φίλιππα και απαγγελία της Γιώτας Αγγελοπούλου.

Έπαιξαν οι μουσικοί: Παναγιώτης Φίλιππας, μαντολίνο, Κώστας Χατζηδάκης, κιθάρα – φουσαρμόνικα, Γιώργος Αλιφραγκής, ακκορντεόν, Γιώργος Δρίβας, κοντραμπάσο, Μαυρέττα Φίλιππα, τσέλο, Ορέστης Ζαφειρόπουλος, τσέλο.

Χορωδοί: α) σοπράνο: Κορφιάτη Έλενα, Μακρή Ελένη, Αρβανίτη Ιωάννα, Κουμανάτου Βασιλική, Τελέλη Βαρβάρα, Περδικάρη Αριστέα

β) κοντράλτο: Κόγκα Φιλιά, Κοντογιώργη Μαγδαληνή, Κονιδάρη Κατερίνα, Δερμανοπούλου Δανάη, Ζαχαροπούλου Ρούλα, Μαρίνη Αλεξάνδρα, Κουλουριδίου Γιώτα, Ιακωβάκη Κατερίνα, Καρβέλη Παναγιώτα.

γ) τενόροι: Σολδάτος Αντώνης, Μουρμούρης Σπύρος, Πάγκαλης Στέφανος, Καρβέλης Γιάννης, Χόρτης Έκτορας

δ) μπάσοι: Δάγλας Νώντας, Καραμολέγκος Ιάκωβος, Μαλαματένις Γιώργος, Μάντζιος Χρήστος.

Τα θερμά μας συγχαρητήρια στη μαέστρο, τους μουσικούς, την πολλά υποσχόμενη νεοπαγή χορωδία και τον αεικίνητο και πανταχού παρόντα Θωμά Λάζαρη για τις άοκνες προσπάθειές του στο πρακτικό και οργανωτικό πεδίο.

Πολεμικό μουσείο: Η χορωδία «Αγία Μαύρα» επί σκηνής

2. Το νέο Δ.Σ. της Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών, το οποίο προήλθε από τις εκλογές της 11ης Μαρτίου 2018 συγκροτήθηκε σε σώμα με τη ακόλουθη σύνθεση:

Αθανάσιος Δ. Μελάς, Πρόεδρος

Κωνσταντίνος Ν. Κατηφόρης, Αντιπρόεδρος

Αντώνης Ν. Σολδάτος, Γενικός Γραμματέας

Θωμάς Α. Πατρίκιος, Ταμίας

Σωκράτης Ι. Κακλαμάνης, Έφορος

Θερμές ευχές για καλή δύναμη και επιτυχία στο έργο της Εταιρείας, για το οποίο αισθανόμαστε υπερήφανοι.

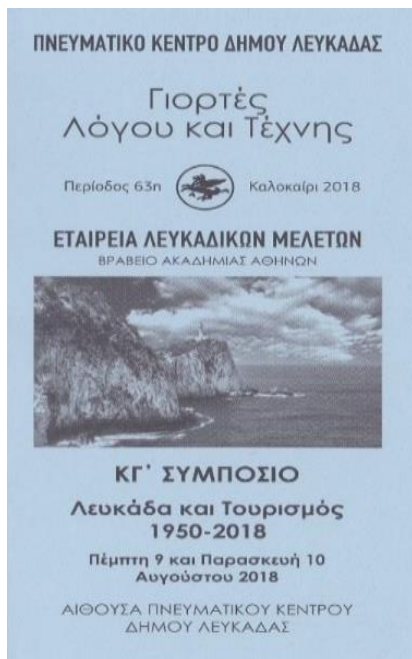
Μιράντα Κουινιάκη – Κορδελλίδη, Ειδικός Γραμματέας

Σούλα Λάζαρη- Βαμβακούση, Βοηθός Ταμίας

Άννα Σ. Σκλαβενίτη, Μέλος

Άσπα Ροντογιάννη, Μέλος.

3. ΚΓ΄ Συμπόσιο της Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών: «Λευκάδα και Τουρισμός 1950 – 2018»

Το διήμερο 9 και 10 Αυγούστου 2018 πραγματοποιήθηκε στο Πνευματικό Κέντρο του δήμου Λευκάδας με εξαιρετική επιτυχία το ενταγμένο στο πρόγραμμα των γιορτών Λόγου και Τέχνης ΚΓ΄ Συμπόσιο της Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών, με συνδιοργανωτή το Πνευματικό Κέντρο και με θέμα «Λευκάδα και τουρισμός 1950-2018». Στην απογευματινή συνεδρία της πρώτης ημέρας, στην οποία προήδρευσε ο κ. Μανώλης Θερμός, Πρόεδρος Ξενοδόχων Λευκάδας, μετά από τον χαιρετισμό του δημάρχου κ. Κώστα Δρακονταειδή, ο πρόεδρος της ΕΛΜ κ. Αθανάσιος Μελάς παρουσίασε αδρομερώς τη θεματική του συμποσίου. Ακολούθως, πραγματοποιήθηκαν οι εισηγήσεις 1) του Δρος Ιστορίας και Συμβούλου τουριστικής πολιτικής κ. Άγγελου Βλάχου, με θέμα «Δημιουργώντας το σύγχρονο ελληνικό τουριστικό προϊόν: πολιτική, κοινωνία και οικονομία (1950-2000)», 2) της Δρος Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης κ. Άννας Κοψιδά - Βλάχου, με θέμα «Ταξιδεύοντας» με τον Τουρισμό στη Λευκάδα. Τρόποι να σκεφτόμαστε, τρόποι να υπάρχουμε», 3) του οικονομολόγου και συγγραφέα Χρήστου Μελά, με θέμα «Οι οικονομικές επιπτώσεις του Τουρισμού στη Λευκάδα (1950-2018)», και 4) του αρχιτέκτονα κ. Παναγιώτη Αργυρού, με θέμα «Οι επιπτώσεις του Τουρισμού στο δομημένο και μη περιβάλλον της Λευκάδας. Τα διδάγματα και οι μεγάλες προκλήσεις». Στην απογευματινή συνεδρία της δεύτερης ημέρας, στην οποία προήδρευσε ο Πρόεδρος της Ομοσπονδίας τουριστικών Καταλυμάτων κ. Διονύσης Γαζής, πραγματοποιήθηκαν οι εισηγήσεις 1) του Προέδρου του Επιμελητηρίου Λευκάδας κ. Σωτήρη Σκιαδαρέση με θέμα «Χαρακτηριστικά του ξενοδοχειακού δυναμικού και του κλάδου εστίασης στη Λευκάδα», 2) του φιλόλογου – συγγραφέα κ. Δημήτρη Σπ. Τσερέ, με θέμα «Πολιτιστικό απόθεμα της Λευκάδας και τουρισμός: Αναζητώντας τη σύγκλιση», 3) του δικηγόρου κ. Κώστα Κατηφόρη, με θέμα «Προϋποθέσεις για την ανάπτυξη βιώσιμου πολιτισμικού τουρισμού στη Λευκάδα», και 4) του φιλόλογου κ. Δημήτρη Ροζάκη, με θέμα «Ο πολιτισμικός τουρισμός ως μοχλός ανάπτυξης των τοπικών κοινωνιών και εργαλείο ανάδειξης του πολιτισμικού αποθέματός τους. Η περίπτωση της Λευκάδας».

Οι εργασίες του συμποσίου ολοκληρώθηκαν με την απονομή από τον πρόεδρο της ΕΛΜ κ. Αθ. Μελά των βραβείων Πέτρου και Νίτας Αργύρη για τον πρωτεύσαντα μαθητή και την πρωτεύσασα μαθήτρια που αποφοίτησαν φέτος από το Λύκειο. Το βραβείο για τα κορίτσια πήρε η Λαμπρινή Κατωπόδη του 1ου Λυκείου Λευκάδας δια χειρός του πρώην βουλευτή Λευκάδας και Διοικητή του ΟΓΑ Δρος Ξενοφώντα Βεργίνη, και για τα αγόρια ο Δημήτρης Μπουρσινός του Μουσικού Σχολείου Λευκάδας δια χειρός του Διευθυντή του Μουσικού Σχολείου Λευκάδας κ. Νίκου Κονιδάρη. Από την πλευρά μας, θα θέλαμε να πούμε ότι χάριτας οφείλουμε σε όλους τους συντελεστές οργάνωσης και πραγματοποίησης του Συμποσίου, την ΕΛΜ, στο Πνευματικό Κέντρο του δήμου μας, στους εισηγητές και τους συντονιστές, καθώς και στο εκλεκτό ακροατήριο.

4. Αφιέρωμα στον γλύπτη – κεραμιστή Χριστόφορο Δ. Σκλαβενίτη

Στις 30 Απριλίου 2018 η ΕΛΜ πραγματοποίησε αφιερωματική εκδήλωση για τον σπουδαίο γλύπτη – κεραμιστή Χριστόφορο Δ. Σκλαβενίτη (1926-2015), στο αμφιθέατρο Αντώνης Τρίτσης του πνευματικού Κέντρου του δήμου Αθηναίων.

Στην αρχή ο Πρόεδρος της ΕΛΜ έκανε την παρουσίαση της εκδήλωσης και ακολούθησε η εισήγηση της Κατερίνας Χ. Σκλαβενίτη, με θέμα «Βιογραφώντας τον Χριστόφορο Σκλαβενίτη. Ακολούθως πήρε τη σκυτάλη η Αθηνά Σχινά, κριτικός και ιστορικός Τέχνης, που ανέπτυξε το θέμα «Ο χαρακτήρας και κεραμιστής Χριστόφορος Δ. Σκλαβενίτης. Τέλος, ο Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης, ιστορικός και ομότιμος διευθυντής του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, παρουσίασε το θέμα «Οι συναντήσεις μου με τον Χριστόφορο, τον ποιητή, τον καλλιτέχνη και τον λαογράφο».

Την εκδήλωση συντόνισε ο Χαρακτήρας καθηγητής της ΑΣΚΤ κ. Γιάννης Γουρζής.

5. Η παρουσία της πνευματικής Λευκάδας στη ΔΕΘ

Το Σάββατο, 5 Μαΐου 2018, στα πλαίσια της Διεθνούς Έκθεσης Βιβλίου Θεσσαλονίκης, που αποτελεί το κορυφαίο ετήσιο βιβλιοφιλικό γεγονός, πραγματοποιήθηκε με επιτυχία το καθιερωμένο Στρογγυλό Τραπέζι (Περίπου 15 της HELEXPO, Αίθουσα ΕΙΠ). Τέσσερις ποιητές/ποιήτριες συνομίλησαν με τον συντονιστή της εκδήλωσης, ποιητή και δημοσιογράφο, Στέλιο Λουκά, γνωστό από την πιο μακρόβια και σοβαρή εκπομπή του για το βιβλίο, με τίτλο: «Ένα βιβλίο, ένα ταξίδι». Οι συμμετέχοντες/ουσες ήταν: Βιβή Κοψιδά-Βρεττού, Γιώργος Μπακλάκος, Ανδρονίκη Δημητριάδου, Ιωάννα Διαμαντοπούλου. Η βραδιά άνοιξε με αισθαντικές αναγνώσεις ποιημάτων από τους ίδιους τους ποιητές τους. Ακολούθησε συζήτηση-παρουσίαση της ποίησης του καθενός με κύριους άξονες τη θεματική της ποίησής τους και τις πηγές έμπνευσης, τη θεώρηση του ποιητικού φαινομένου σε σχέση με την εποχή μας, τις προσδοκίες του ποιητή, τα υλικά που χρησιμοποιεί, την αντίληψη του ρόλου του, τον ιδιαίτερο τρόπο ποιητικής γραφής του, τις επιδράσεις που έχει δεχτεί, την πορεία της σύγχρονης ποίησης και το κοινό της.

Ενδιαφέρουσες απόψεις, με γνώση και άποψη και θεωρητική θεμελίωση της ποιητικής γραφής ακούστηκαν, όπως και το ενθαρρυντικό συμπέρασμα ότι η ποίηση, παρά τη φαινομένη της

χαμηλόφωνη παρουσία και διαστακτική ζωή στις προθήκες των βιβλιοπωλείων, όμως σήμερα παρουσιάζει μια εντυπωσιακή αύξηση παραγωγής, γεγονός που υπογραμμίζει τις ψυχικές και πνευματικές ανάγκες των ανθρώπων που υπογραμμίζει τις ψυχικές και πνευματικές ανάγκες των ανθρώπων και την ανάγκη υπέρβασης μιας πνιγηρής πραγματικότητας. Όπως και τη μεγάλη ανάγκη κοινωνικής έκφρασης και αντίδρασης μέσω της ποίησης, μιας «επικίνδυνης» τελικά φωνής εναντίον της αδικίας, της εκμετάλλευσης, της υποταγής του ανθρώπου. Αλήθεια και ελευθερία ήταν και εξακολουθεί να είναι η ουσία και η δύναμη της ποίησης.

τη στέγη των φτερών τους
Πάνω σ'αχτένιστα λερά τους κεφάλια.

Τους έλεγαν πάντοτε τρελούς και τους απόφευγαν
Με τρόπο κι άλλοι οι πιο θαρραλοί
Τους κοροϊδεύανε στο δρόμο
Το μαστίγιο κραδαίνοντας της αλύπητης
Κράσης τους και τα σείσπρα
Κουδούνιζαν

(Από τη συλλογή, Χειραφίες μιας ασημαντής μέρας, εκδ. Βακχικόν, Αθήνα 2018)

6.Ο Αντώνης Ρουπακιώτης ανήκει στο (ανύπαρκτο) κόμμα των ποιητών, κι ας ισχυρίζεται το αντίθετο.

Την Παρασκευή, 20 Ιουλίου, στην αίθουσα του Πνευματικού Κέντρου Λευκάδας, έγινε η παρουσίαση της ποιητικής συλλογής «Εγώ δεν είμαι ποιητής», του διακεκριμένου δικηγόρου από το Αθάνι Λευκάδας κ. Αντώνη Ρουπακιώτη, ο οποίος είχε διατελέσει Υπουργός Δικαιοσύνης, υπηρεσιακός υπουργός Εργασίας και Πρόεδρος του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών. Είχε προηγηθεί η παρουσίαση της ποιητικής του συλλογής την Τετάρτη, 10 Ιανουαρίου από τις εκδόσεις Θεμέλιο στην αίθουσα του Φιλολογικού Συλλόγου «Παρνασσός», όπου είχαν μιλήσει ο συγγραφέας και κριτικός Κώστας Γεωργουσόπουλος και ο συγγραφέας και δημοσιογράφος Παντελής Μπουκάλας με συντονιστή τον δημοσιογράφο Γιώργο Βότση. Ποιήματα είχαν διαβάσει οι πρωταγωνιστές του θεάτρου Ηλίας Λογοθέτης και Μάνια Παπαδημητρίου καθώς και ο ίδιος ο Αντ. Ρουπακιώτης.

Την εκδήλωση άνοιξε ο αντιπρόεδρος του Πνευματικού κέντρου κ. Σπύρος Αρβανίτης. Ακολούθησαν οι ομιλίες του φιλόλογου - συγγραφέα κ. Κώστα Φωτεινού και της επίσης φιλόλογου- συγγραφέως και προέδρου του Συνδέσμου Φιλολόγων Λευκάδας Δρος Παρασκευής Κοψιδά – Βρεττού. Ποιήματα απήγγειλαν ο ποιητής και η κ. Λουκία Κατωπόδη. Η ποιητική του συλλογή αριθμεί 30 ποιήματα σε 7 ενότητες.

Ο ποιητής δοκιμάζει να εκφραστεί για πρώτη φορά με ποιητικό λόγο, κάνοντας με τις πλούσιες εμπειρίες του, ως αυτόπτης μάρτυρας της γενιάς του και με διάθεση περισυλλογής και ενδοσκόπησης, ανατομία των όσων ζήσαμε και των όσων ζούμε στον περίγυρό μας. Ο ποιητικός του λόγος δραστικός και υπαινικτικός αποκαλύπτει έναν πραγματικό ποιητή.

Για το «Εγώ δεν είμαι ποιητής» ο Κώστας Φωτεινός, μεταξύ άλλων, επισημαίνει:

Απ' την αρχή ο Ρουπακιώτης δηλώνει ότι δεν είναι ποιητής :

"ποιητής δεν είμαι και το ξέρω/ιδέες γυρεύω, στοχασμούς /κι ό,τι βρεθεί μπροστά μου/σαν το μελίσσι το κρατώ"

Μήπως το κυνήγι των ιδεών και οι στοχασμοί δεν είναι η ίδια η ποίηση; Και μάλιστα, θα τόνιζα εδώ ότι η ποίηση δεν γράφεται αν δεν έχει προηγηθεί ο στοχασμός κι αν στο βάθος του μυαλού δεν υπάρχει μια ιδέα που το τυραννεί και βρίσκει την πόρτα της μέσω της ποίησης.

Κάνω μια δεύτερη αναφορά στο ποίημα "κι αυτό δεν είναι λίγο" μια και βρίσκω σ' αυτό κάποιες κοινές αφετηρίες. Κάπου εδώ ανιχνεύονται τα περάσματα της γενιάς μας.

Όλο και πιο λίγοι μένουμε απ' τους παλιούς της εποχής του φόβου.

Από εκείνους που τρέχαμε, φωνάζαμε, θυμώναμε/ελπίζαμε.

Κι όλα αυτά γιατί; Ακολουθεί η αμφιβολία του ποιητή:

Στην εκδήλωση, που παρακολούθησαν φίλοι της ποίησης και της ανάγνωσης γενικότερα, παραβρέθηκαν και οι Λευκαδίτες Νώντας Γαζής, γεωπόνος και μελετητής του ζητήματος της Ομηρικής Ιθάκης, η αρχιτέκτων Έλενα Νίκα και η καθηγήτρια Γαλλικής Φιλολογίας, Πόπη Πλουμιστάκη, η οποία τίμησε για χρόνια τα σχολεία της Λευκάδας με την ποιότητα της παρουσίας της.

Παραθέτουμε ένα από τα ποιήματα που διάβασε στην εκδήλωση η Βιβή Κοψιδά-Βρεττού:

Οι τρελοί

Τους έλεγαν
πάντοτε
τρελούς
Γιατί έκαναν κι
έλεγαν
αλλόκοτα
πράγματα
Γιατί κόκκινα
είχαν μάτια
Και δόντια
κατάμαυρα και
αραιά
Τον ουρανό
οραματίζονταν
Και κάτι κόχες
με αγγέλους
Να πλαταγίζουν

Τρελούς φωνάζοντάς τους
Γιατί εκείνοι πέτρες κι αδέσποτα
Ξύλα άρπαζαν να τα εκσφενδονίσουν
Στην αγυρτεία του «καλού» τους μυαλού
Και το ξύλινο πένθος να διεγείρουν
Της αφόρητης μοναξιάς τους.

Ποτέ δεν ήταν τρελοί
-αργότερα κι οι επιστήμονες το παραδέχτηκαν-
Γιατί μεγάλο δεν εγκυμονούσαν κίνδυνο
Πολέμους δεν έσπειραν αυτοί
Μεγάλα κι ασήκωτα πάθη τους
Την ανθρωπότητα δεν τυράννησαν
Κατάσκοποι της χώρας τους
Δεν στρατεύτηκαν
Και μιανές προδοσίες ποτέ τους
Δεν σκαρφίστηκαν
Επί χρήμασι την τρέλα της πλεονεξίας
Δεν άγγιξαν
Δεν φθόνεσαν, δεν ναρκισσεύτηκαν
Σε λιποδίαυτα τραπέζια αρετής
Συνδαιτυμόνες ταπεινοί σπίζονταν
Κι έπλαθαν όλο έπλαθαν την απελευθέρω ώρα
Που η ψυχή τους ένα τραγούδι
Για το φως θ'άνεμιζε πάνω από τα μύρια
Χαλασμένα κεφάλια
Των αληθινά τρελών.

"το μόνο που ξέρω είναι πως την Ελένη εμείς δεν θα τη βρούμε πια. Βρήκαμε όμως το πουκάμισο..."

Κι όμως ο καιρός εκείνος "που φωνάζαμε, που θυμώναμε, που ελπίζαμε, μας έδωσε το ωραίο ταξίδι, μας έδωσε έστω κι αυτό το αδειανό πουκάμισο. Κι αυτό το ωραίο ταξίδι ήταν γόνιμο για όλη εκείνη τη γενιά μας. Τουλάχιστον έδινε ένα νόημα βαθύτερο στη ζωή μας που κατασταλάζει ακόμα και σήμερα στους στίχους του ποιητή:

"Και το πουκάμισο δεν είναι ίσως λίγο"

Ο ποιητής δεν δέχεται στη συνειδησή του ότι είναι "λίγο", μαρτυρείται από μια λέξη -κομβική- το "ίσως".

'Ετσι φεύγει μια απαισιόδοξη διάθεση, γιατί αυτό το "λίγο" είναι και το πολύ που κρατάς μέσα στην ψυχή, όχι "κάτι".

Είναι ένα σημείο αναφοράς, ένα μέρος ενός κανόνα ζωής, μια ελπίδα για μιαν άλλη Ελένη έξω από την Τροία, για μια Ελένη όλων των ανθρώπων. Είναι η ίδια η κατάφαση της ζωής, η ανθρωπιά που δεν "περιορίζεται" σε κανόνες συμπεριφοράς.

Στο ποίημα "Γιατί κάλλιο ωρίς;" Μπορεί να υπάρχουν διαψεύσεις αλλά είναι μέσα στην ίδια τη ζωή κι αποτέλεσμα ενός δικαιολογημένου προβληματισμού. Το "κάλλιο" είναι να μην απαρνιέσαι τα που πίστευες ή τα που ονειρεύτηκες που σε συνόδεψαν στο ταξίδι της ζωής, απλά η ωριμότητα σε οδηγεί σε μιαν κριτική δικαιολογημένη, είναι το όμορφο μέσα σε ιδεολογικές αναζητήσεις, αποτέλεσμα ενός γόνιμου και δημιουργικού προβληματισμού που σε πηγαιίνει μπροστά και δεν σε καθηλώνει, γίνεται με τη σειρά του μιαν άλλη αφετηρία σκέψης. Να μη σε απασχολεί το κεφαλόσκαλο αλλά η ίδια η σκάλα, πού σε οδηγεί, πού σε πάει, τί μπορείς να διαλέξεις, τα υλικά της κατασκευής μάς απασχολούν κι αν με μια τέτοια σκάλα μπορείς να φτάσεις στο "ανώι". Γι' αυτό και η απογοήτευση και η διάψευση είναι μέσα στο παιχνίδι ενός έντιμου βίου, μέσα στο παιχνίδι της ζωής των ανθρώπων που βρέθηκαν σ' ένα μετερίζι και μάλιστα ιδεολογικό. Η απογοήτευση δεν οδηγεί σε παραίτηση αλλά σιγά-σιγά γίνεται το υπόβαθρο ενός γόνιμου προβληματισμού. Το ποίημα μάς οδηγεί σε προβληματισμούς που χρωμάτισαν και χρωματίζουν ιδεολογικούς προσανατολισμούς σε μια πολύ δύσκολη εποχή με μεταβαλλόμενες συνεχώς πραγματικότητες και ανακατατάξεις μέσα σε μια διαφορετική παγκοσμιοότητα.

Στο ολιγόστιχο ποίημα: "Μη ξεχνάς" αιωρείται μια απορία:

"Και μη ξεχνάς ποτέ, /κανένας αγώνας δε κερδήθηκε /απ' τους παλαίμαχους"

"Τι άφησαν οι παλαίμαχοι;" Ωστόσο το ποίημα μεταθέτει στους επόμενους. Ο αγώνας για ιδανικά και αξίες μπορεί να παρέμεινε στην ώα των παλαίμαχων όμως αυτό δεν οδηγεί σε μια απαισιόδοξη στάση, με την προτροπή "μη ξεχνάς".

Το ποίημα "Ο Πύργος" δίνει μιαν άλλη διάσταση και δεν αφήνει περιθώρια για άλλες πραγματικότητες. Έρχεται να αναιρέσει κάθε υπόνοια παραίτησης. Δεν παραπέμπει εδώ σε καμιά ποίηση ήττας. Όταν ο Ρουπακιώτης λέει:

"Μόνο που εγώ τώρα απόστασα/Ας συνεχίσουν άλλοι." παίρνει τη θέση του παλαίμαχου με πλήρη αυτοσυνειδησία. Ο προβληματισμός ωστόσο παραμένει : "Ας συνεχίσουν άλλοι". Εδώ ο ποιητής συνειδητοποιεί μιαν αλήθεια που υποβόσκει στο στίχο: "Έτσι κι αλλιώς τελείωσαν και οι πρόκες μου". Είναι η γενιά που απόστασε μέσα σε διαρκείς αναζητήσεις, με απογοητεύσεις, και πάλι σε νέες αναζητήσεις και με την απόθεση της ελπίδας στους άλλους που έρχονται μετά από εμάς;

Ωστόσο η διαρκής αναζήτηση εκφράζεται φανερά πια στο ποίημα "Πορεία"

"Το περιγιάλι το κρυφο αναζητώ -- Μα αυτό είναι μπροστά σου __Δεν το βλέπω__Το βουητό της θάλασσας__Δεν το ακούω__Τα βότσαλα στα πόδια σου;__Δεν τα νιώθω.__Και τί σου απομένει ακόμα; __Θα ψάχνω μέχρι να το βρω. "

Στην τελευταία ενότητα η θεματολογία χωρίς να απομακρύνεται από το κύριο σώμα της συλλογής μπαίνει και σε ένα άλλο νοηματικό χώρο. Στο ποίημα "Τα μπαλκόνια" τον ποιητή απασχολεί μια νέα πραγματικότητα , της αστικής κυρίως ζωής.

"Απλώνω το χέρι μου. /Μπαλκόνι σε μπαλκόνι. /Μα δε σε φτάνω. /Και σκέφτομαι: /Ποιος φταίει άραγε;/Οι μηχανικοί που τα χουν τόσο μακριά;/ Ή μην εσύ το χέρι σου δεν το απλώνεις;" Κι από την πραγματικότητα αυτή σε μιαν άλλη πραγματικότητα που έγινε παρελθόν αλλά και νοσταλγία μαζί: Μέσα στη μνήμη ανθεί το μοσκαρδίνι.

Ωραία η εικόνα της αυλής, της χωριάτικης αυλής με τα μοσκαρδίνια με το λίγο νερού του πηγαδιού θα πρόσθετα και τον πλατύφυλλο βασιλικό. Δυστυχώς οι αυλές χάθηκαν (;) αν έμεινε καμια κλείστηκε γύρω γύρω με μάντρα και με το πορτόνι ίσα για να μπαίνει η απομόνωσή μας και να κλειδαμπαρώνεται κι αυτή. Ωστόσο ακόμα κάποιοι στα χωριά μας έχουν ακόμα αυλές. Και και σε κάποια γωνιά κάποια μοσκαρδινιά ζητάει το νεράκι της.

"Κράτα εντός σου έναν ανθό μοσκαρδινιάς /για να σε ταξιδεύει /το πού, εσύ θα το διαλέγεις. "

Τέλος, στο ποίημα "Η Σαπφώ στο Λευκάτα":

"Απ' το Αθάνι ως το Λευκάτα μια ανάσα δρόμος. /Και αν στο πέλαγος μπροστά σταθείς /τότε για πάντα θα χαθείς./Σ' αρπάζει από τα πόδια /σε καλεί /σε ταξιδεύει /σε πάει μακριά /χιλιάδες χρόνια τώρα. "

Η αναφορά γίνεται σε έναν τόπο γνώριμο μα ωστόσο θα έλεγα σε ένα τοπίο καθαρά ποιητικό. Δεν είναι καθόλου τυχαίο ή ανεξήγητο το ότι στο Λευκάτα τοποθετεί ο μύθος το τέλος της Σαπφούς γιατί ο τόπος εκεί σε κάνει ποιητή. Το απέραντο Ιόνιο άλλοτε μέσα στην αχλύ του κι άλλοτε η διαφάνεια του μάλιστα σε ταξιδεύουν. Κι ο ποιητής τονίζει:

"Το μύθο μέσα στο μύθο συναντάς /ένα σκέρτσο ερωτικό για τον Φάωνα/θέλησε αυτή να κάνει/Γιατί η Σαπφώ δε χάνεται ποτέ"

Στο ίδιο κλίμα και η οπτική της Δρος Βιβής Κοψιδά – Βρεττού:

Με πόση σεμνότητα συστήνεται ήδη από τον αυτοπροσδιοριστικό τίτλο της ποιητικής του συλλογής ο Αντώνης Ρουπακιώτης!«Εγώ δεν είμαι ποιητής. Εγώ δεν είμαι ποιητής-απευθύνεται σε μας, στους αποδέκτες της δημιουργίας του ο Αντώνης Ρουπακιώτης. Διατύπωση αποφαστική μιας ταυτότητας, που δηλώνει πως δεν φέρει, αλλ'όμως την υλοποιεί με σύστημα στη συνέχεια. Και κάπου στα μισά της διαδρομής, σαν να ανοίγει διάλογο με άγνωστους επι-κριτές, θα συνθέσει απολογητικό ποιητικό λόγο για την απλότητα της γραφής του, ορίζοντας τα περιγράμματα της ποιητικής του, παράλληλα με την «περιορισμένη» απλωσιά του οικείου κόσμου του και την αλληγορία της ανθρωπιάς της.

Μπορεί να πει κανείς πως γράφω εύκολα και απλά./ Τ'ομολογώ./ Αυτό θέλω ή αυτό μπορώ./ Εύγε σ'αυτούς που θέλουν και μπορούν τα δύσκολα. /Ή τα δυσνόητα./Εγώ Διδότου και Ιπποκράτους περπατώ. /Εκεί που έτσι απλά μιλούν.../ Εκεί κουτροβαλώ...στην απλωσιά του κόσμου./ Έτσι μπορεί και κάποιος να με συγκρατήσει. (Δε γράφεις δύσκολα, σ. 37). Και κλείνοντας συμπερασματικά και ίσως αξιολογικά για το τόλμημά του, θα απευθυνθεί πάλι σε μας, τους αποδέκτες του, καταφατικά πια, ορίζοντας την ταυτότητά του ως δημιουργού: ΕΓΩ ΕΙΜΑΙ ΑΦΗΓΗΤΗΣ

Εγώ σας το 'πα απ'την αρχή,/ ότι δεν είμαι ποιητής./ Ίσως μόνο αφηγητής./ Αυτόπτης μάρτυς μιας γενιάς/ή μιας μεγάλης συντροφιάς./ Μιας συντροφιάς που δεν ξεχνά./με ό,τι αυτό σημαίνει.

Εδώ αποσαφηνίζεται η ιστορικότητα της «αφήγησης», καθώς ο «αφηγητής» εσωτερικεύει την ξεχωριστή παρουσία της γενιάς του, στην περιπέτεια της οποίας μετέχει ενεργά. Γι'αυτό και ωριμάζει κάτω από το ηθικό βάρος της ευθύνης για τη διάψευση, την ανημπόρια, τη φενάκη ίσως του οραματισμού. «Τα ποιήματά μου», εξηγεί σε

συνέντευξή του, «είναι ένα σχόλιο. Έρχομαι να σχολιάσω ακριβώς αυτά που έζησα. Εκτιμώ αυτούς που γράφουν με άλλο ύφος και άλλη αισθητική. Εγώ με αυτές τις λέξεις παλεύω και μένω πάντα ανικανοποίητος».

Πνευματικό προϊόν ιστορικής συνειδητότητας του δημιουργού τους-κι ένα είδος κάθαρσης- είναι και τα 30 ποιήματα που περιέχονται στην ποιητική συλλογή. Απ'αυτή την άποψη, τα ποιήματα του Αντώνη Ρουπακιώτη, ενέχουν τη διάσταση της πολιτικής ποίησης, με την έννοια ότι ο δημιουργός τους δεν καταπιάνεται με την ενδοσκοπική αναζήτηση πραγμάτων, σχέσεων, καταστάσεων, συναισθημάτων, που εκφράζουν την καθαρή προσωπική εμπειρία και τα ενδοψυχικά συμβάντα, αλλά νοηματοδοτεί πολιτικές και κοινωνικές πραγματικότητες της γενιάς του, καθώς ο ίδιος θα παίξει έναν σημαίνοντα ρόλο στα δημόσια θέματα, από πολλές και διαφορετικές δημόσιες δραστηριότητες: δικηγορία, συνδικαλισμός, πολιτική-ένα κράμα αρμονικών συζεύξεων του επιστημονικού με το πολιτικό και κοινωνικό πεδίο, ένα ύφος συνειδητοποιημένου πνευματικού ανθρώπου και συνειδητού πολίτη. Γιατί στον Αντώνη Ρουπακιώτη, το βαθύτερο και ουσιαστικότερο χαρακτηριστικό της δημόσιας δραστηριότητάς του είναι αυτό το στοιχείο της πνευματικότητας και ταυτόχρονα του κοινωνικού του ανθρωπισμού, ιδεώδης συγκερασμός για την ενάσκηση του υπεύθυνου πολιτικού ρόλου. Επιδιώκει λοιπόν να είναι εύληπτος και κατανοητός στους συχνούς υπαινιγμούς του σε όλους εκείνους που συνοδοιπόρησαν στην ιδεολογία της αριστεράς, στην αξία της υπεράσπισης του συμφέροντος των ασθενέστερων, στην ηχηρή φωνή του λαϊκού δικαίου και του γενικού συμφέροντος. Δεν συμβιβάστηκε με τον εγκλεισμό στη μοναξιά της ιδιωτικότητας, ούτε αρκέστηκε σε ανθρωπιστικές χειρονομίες ενός περιορισμένου ιδιωτικού χώρου. Αντίθετα αισθάνθηκε ότι αποτελεί οργανικό κομμάτι του καταπιεσμένου ανθρώπου προς τον οποίον όφειλε, βγαίνοντας έξω από τα περιγράμματα του προσωπικού του κόσμου, να αγωνιστεί για την αποκατάστασή του. Και όψιμη έκφραση αυτής της μέθεξης είναι τώρα η ποίησή του. Είναι σαν να μας λέει ό,τι ο Ουώλτ Ουίτμαν είχε πει: «...Δεν είμαστε καλύτεροί σας. Ό,τι κουβαλάμε μέσα μας το κουβαλάτε κι εσείς, ό,τι απολαμβάνουμε το απολαμβάνετε κι εσείς. Νομίσате ότι θα μπορούσε να υπάρξει ένας μόνο υπέρτερος όλων; Βεβαιώνουμε ότι μπορούν να υπάρξουν αναρίθμητοι Υπέρτατοι. Ο ένας δεν αναιρεί τον άλλον, όπως το ένα βλέμμα δεν αναιρεί το άλλο...».

Συλλειτουργία της μαρξιστικής του ένταξης και μιας ενστικτώδους και φυσικής ανθρωπιάς και συμπάθειας τα ποιήματά του. Μα αυτό είναι ποίηση. Έτσι κατασκευάζεται η ποιητική πράξη, απ'αυτήν εκπηγάζει ο ποιητικός του λόγος.

Στη συνείδηση του Αντώνη Ρουπακιώτη ως πολίτη-και ως πολιτικά δρώντος ανθρώπου- δεν υπάρχει δογματισμός, ούτε καν των ιδεολογικών ποιητών του αριστερού του οράματος. Ολόκληρη τη συλλογή των ποιημάτων του διατρέχει η στοχαστική διάθεση, η εμπειρική σοφία που έχει επενδυθεί στη σκέψη του από την πολύχρονη και πολυεπίπεδη ενασχόλησή του με τα δημόσια ζητήματα, και που συνδιαλέγεται με τις θεωρητικές του αφετηρίες, η εξευγενισμένη του μελαγχολία για όσα δεν έγιναν πράξη, για το δράμα της εφηβείας, που έμεινε ποικίμοσ αδειανό, με τα στίγματα όμως του ιδρώτα και της αγωνίας- γι'αυτό και το ποικίμοσ δεν είναι ίσως λίγο, θα τολμήσει με περίσκεψη και κάποια ώριμη ειρωνεία των ανθρώπων να μας πει. Και θα μιλάει πάντοτε για λογαριασμό της γενιάς του αποδιδοντάς της ακριβοδίκαια και με ανθρώπινη κατανόηση ακόμα και για τον ρίψασπι, τον αγώνα και την πίστη τους τον ενθουσιασμό και τη διάψευση, τη δύναμη όσων δε σκάρτεψαν στα δύσκολα. Μέσα σ'αυτό το ιδεολογικό φορτισμένο στοχαστικό περιβάλλον, τοποθετεί και τον ίδιο του τον εαυτό, υποβάλλοντας με γνήσια δραματικότητα ερωτήματα των υποκειμένων αλλά και της ιστορίας: Κι αυτοί δηλαδή που απόμειναν και δεν σκοτώθηκαν νωρίς, χαράμι η ζωή τους πήγε; Ή Γιατί το όνειρο δεν άντεξε; Κι ακόμα το έσχατο ερώτημα: ποιοι είναι τάχα οι νικητές /και ποιοι οι ηττημένοι; Και Μήπως υπνωτισμένοι είναι εκείνοι/ και ποιο το κακό που κάνουνε πια δεν το νιώθουν; Καθώς προχωρούμε στην ανάγνωση των ποιημάτων κατά ενότητα, παρατηρούμε ότι οι στοχαστικοί μονόλογοι ακολουθούν μια συστηματική πορεία μέσα στο χρόνο, από το παρελθόν –τα χρόνια της μέθεξης του δημιουργού στους κοινούς αιμάτινους αγώνες και στη συλλογική προσδοκία-, προς την παροντική επώδυνη ξανά πραγματικότητα, που έρχεται να διαψεύσει ακόμα και τους ποιητές, ανακυκλώνοντας με διαφορετικά ονόματα το προαιώνιο δράμα της ιστορίας μας: Μας είπες στο ταξίδι μας για την Ιθάκη,/ να μη φοβόμαστε τους Λαιστρυγόνες και τους Κύκλωπες./...αλλά οι Λαιστρυγόνες στην αυλή μας κόπιασαν. Και: Τώρα τι κάνουμε μ'αυτούς/που ως νυχτερίδες μήκανε στα σπίτια μας; Τους ξέρουμε απ' τα παλιά,/ κι ας μιλάν με άλλα λόγια.../Έτσι κι ετούτοι γίνανε σέμπροι στους αγρούς/και σάγαμπροι στα σπίτια μας...

Σ'αυτές τις στιγμές των εσωτερικών μονολόγων και της αμήχανης αποτίμησης της πραγματικότητας, ο πολιτικός-με την ευρύτερη σημασία- Αντώνης Ρουπακιώτης, φέρνοντας το βάρος της ευθύνης –όπως η συνείδηση του δημοκρατικού πολίτη υπαγορεύει-, θ'απευθυνθεί εναγώνια στον Ποιητή, περιβάλλοντάς τον με το σικελιάνειο αρχέτυπο του μάντη-προφήτη και μύστη ποιητή:

Το ζήτημα, ωστόσο, είναι τώρα τι κάνουμε./ Αναμένουμε οδηγίες, Ποιητή. (Μας είπες Ποιητή, σ. 23)

Ο Αντώνης Ρουπακιώτης σκέφτεται, σκέφτεται πολύ. Στοχάζεται πάνω στην πολιτική, στη δικαιοσύνη, την οποία υπηρετεί και της αφιερώνει τα ποιήματα: Ο πύργος, Τυφλή δεν είσαι, Της Δικαιοσύνης ήλιε, στις ανθρώπινες σχέσεις, στις υποκριτικές διαδικασίες του πολιτικού παιχνιδιού και της εξαπάτησης, στη στρεβλή αλήθεια των πολλών για τον έναν, στη διάψευση του οράματος, στις ίδιες επιστροφές του εφιάλτη... Γι'αυτό και μελαγχολεί. Η αγνότητα του παιδικού βιώματος μαζί και ο οδυσσειακός νόστος στις εκτροπές της μνήμης, που λειτουργεί όπως η αριστοτελική κάθαρση ή τα μυθικά ησιόδεια ειδύλλια της χρυσής εποχής. Το κατευθυντήριο φως του πνεύματος συνορεύει παντού με το σκοτάδι. Αλλά ο ποιητής Ρουπακιώτης, μαζί και ο ασκημένος μάχιμος πάντα της ζωής, θ'ακολουθήσει την ποιητική φορά από το σκοτάδι στο φως. Σ'αυτό το φως που εκπορεύεται κι από την αισθαντική, ποιητική ψυχή του.

Με παίρνει από το χέρι και με πάει.

Βουνά και θάλασσες.

Μα, πού με πας, της λέω.Δεν μπορώ

-Μπορείς, μου λέει...Θα συναντήσουμε τον ήλιο.

-Και δε θα καούμε;

-Όχι, τον συνηθίσαμε. Έχουμε τον άλλον μέσα μας.

Αγαπητέ κ. Ρουπακιώτη, εμνήσθην ημερών αρχαίων, τότε που σε πετύχαινα καμιά φορά στο Κομπλιό, στο σπίτι της θειας σου της Γιωργίας Βερνικίου (του αιώνηστου Κώστα του Ντούλα) και σκέφτομαι πόσο περήφανη θα ένιωθε για εφθίγη τη σπάνια ευαισθησία σου και για το επίσης σπάνιο ποιητικό ανάστημα που ξεδίπλωσες. Να είσαι πάντα καλά.

7. Εν τη γεννήσει την παρθενίαν εφύλαξας, εν τη κοιμήσει τον κόσμον ου κατέλιπες, Θεοτόκε.

Στις 23 Αυγούστου γιορτάστηκε, όπως κάθε χρόνο, το πανηγύρι του χωριού μας στον Ι.Ν. της Κοιμήσεως της Θεοτόκου στην Παναγιά. Εκείνο που μας θυμίζει το παλιό πανηγύρι, εκτός από τον ιερό χώρο, είναι μοναχά η αρτοκλασία (φωτο). Τα σπερνά ελάχιστα, οι λευκαδίτικες φορεσιές (τσεμπέρια κ.λπ.) είναι κλεισμένες στην κασέλα και πάει λέγοντας. Αλλάξανε οι εποχές. Ένα όμως πονάει πολύ: Κάτω απ' την Εκκλησία είναι θαμμένη εδώ και αιώνες μια άλλη εκκλησία, με τοιχογραφίες, για την οποία εγράψαμε επανειλημμένως, αλλά ούτε φωνή ούτε ακρόαση από τους αρμόδιους. Βλέπετε, ένα κονδύλι για να βγει στην επιφάνεια ο πολιτιστικός μας πλούτος είναι χαμένα λεφτά. Άγνοια, αδιαφορία ή κάτι χειρότερο; Η Παναγία να τους φωτίσει.

Τα Χορτάτα

Τριμηνιαία περιοδική έκδοση

ΔΙΠΛΟ ΤΕΥΧΟΣ 28-29 (Μάρτιος 2018 - Αύγουστος 2018)

- Ιδιοκτήτης: Σύλλογος των Απανταχού Χορτιωτών Λευκάδας
τηλ. 6974415725, e-mail: arpiros@otenet.gr
- Υπεύθυνος έκδοσης - ύλης: Έκτορας Γ. Χόρτης
Επικοινωνία: τηλ. 210-9844200, 6944416206, e-mail: hecchortis@gmail.com
- Συντακτική Επιτροπή: Άγγελος Γ. Χόρτης, Θωμάς Ε. Χόρτης, Σταθούλα (Λούλα) Σακελλαρίου - Αυλωνίτη, Νίκος Δ. Χόρτης, Έκτορας Γ. Χόρτης.
- Σελιδοποίηση: Έκτορας Γ. Χόρτης
- Εκτύπωση: PLANETCOPY, Ψηφιακές εκδόσεις – εκτυπώσεις, Μαυρομιχάλη 15, Αθήνα 10679

Για το περιεχόμενο των ενυπόγραφων κειμένων ευθύνονται οι συγγραφείς τους

Χορτάτα 1990: Και τ' άχερο καρπό

Διαθήκη εμού του ταπεινού και ευτελούς Παναγιώτη Δοξαρά

Του Άγγελου Γ. Χόρτη

Έτσι αυτοχαρακτηρίζεται στην αυτόγραφη διαθήκη του ο μεγάλος μας ζωγράφος Παναγιώτης Δοξαράς, θεμελιωτής της Επτανήσιακής Σχολής στη ζωγραφική, ο οποίος με το έργο και τις θεωρητικές του απόψεις οδήγησε τους επανήσιους ζωγράφους σε επαφή με τα πρότυπα της αναγεννησιακής τέχνης. Έτσι ο ζωγράφος, παρότι γεννημένος στην Πελοπόννησο, θεωρείται Επτανήσιος, αφού το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του έζησε στα Επτάνησα, όπου και δημιούργησε το έργο του. Ειδικότερα, με τη Λευκάδα τον συνέδεαν ισχυρότατοι δεσμοί, όπως προκύπτει από την ιδιόχειρη διαθήκη του, συνταγμένη στο νησί μας και καταχωρισμένη στο 4ο πρωτόκολλο του αρχείου του νοταρίου Σταύρου Παπακωστόπουλου, με χρονολογία 14 Ιουλίου 1728. Όπως φαίνεται από το έγγραφο της διαθήκης, σε συνδυασμό με το ενετικό κτηματολόγιο, στους δύο αδελφούς Δοξαρά, Παναγιώτη και Δημήτριο, είχαν παραχωρηθεί από την Ενετική Πολιτεία 84 ενετικά στρέμματα χωράφια (περίπου 160 στρέμματα των 1000 τ.μ.) και 102 ρίζες ελιές από τα τουρκικής ιδιοκτησίας κτήματα τα οποία, μετά την κατάκτηση του νησιού, είχαν περιέλθει στην κατοχή του ενετικού Δημοσίου. Η παραχώρηση έγινε ως επιβράβευση των υπηρεσιών τις οποίες οι δωρεοδόχοι είχαν προσφέρει στη Γαληνότατη Δημοκρατία του Αγίου Μάρκου κατά τον ενετοτουρκικό πόλεμο του 1684-1699. Επιπροσθέτως, στον Παναγιώτη είχε απονεμηθεί ο ύψιστος τιμητικός τίτλος του Ιππότη του Αγίου Μάρκου (Cavaliere di San Marco). Και οι δύο αδελφοί Δοξαρά περιλαμβάνονταν στους ευγενείς του νησιού, όπως προκύπτει τόσο από τον τίτλο του Παναγιώτη όσο και από το προσωνύμιο σιορ, του Δημητρίου, και τα δύο δηλωτικά ευγένειας. Επιπρόσθετη ένδειξη των στενών δεσμών της οικογένειας με τη Λευκάδα αποτελεί και το γεγονός ότι η σύζυγος του ζωγράφου είχε ενταφιασθεί στον ναό του Αγίου Δημητρίου της Αμαξικής. Σε ό,τι αφορά την οικογενειακή κατάσταση του διαθέτη είχε, όπως προκύπτει από το κείμενο της διαθήκης του, 8 τέκνα, δηλαδή 3 γιους, τον Νικολέτο, τον Αναγνώστη και τον Σταματέλο, και 5 θυγατέρες, την Άννα, την Πολυτίμη, τη Μπετίνα, τη Μαρία και την Ελένη.

Παν. Δοξαράς, Η Αγία Οικογένεια (π.1700)

Η διαθήκη την οποία θα σχολιάσουμε ήταν συνταγμένη, σε γενικές γραμμές, σύμφωνα με τον τύπο των διαθηκών της εποχής που συνέτασσαν οι νοτάριοι του νησιού. Η εγκυρότητα του εγγράφου προϋπέθετε να είναι οι διαθέτες υγιείς πνευματικά, πράγμα το οποίο επιβεβαιώναν ο νοτάριος και οι παριστάμενοι μάρτυρες στις συνταγμένες από νοταρίου διαθήκες. Στην περίπτωση μας, ο Δοξαράς βεβαιώνει ο ίδιος στην αρχή του εγγράφου ότι είναι υγιής σωματικά και έχει σώας τας φρένας. Ωστόσο, φοβούμενος τον αιφνίδιο θάνατο, αποφασίζει να συντάξει τη διαθήκη του, ώστε να μην τελειώσει την επίγεια ζωή του «αδιόρθωτος», όπως χαρακτηριστικά αναφέρει. Ο όρος αδιόρθωτος έχει διπλή σημασία. Αφορά αφενός τα σχετικά με τα περιουσιακά στοιχεία του διαθέτη και γενικώς με τις οικονομικές του εκκρεμότητες (κινητή και ακίνητη περιουσία, πιθανά χρέη και πιστώσεις κ.λπ.) και αφετέρου την προετοιμασία για τη μετάβασή του στην «Άνω Ιερουσαλήμ», δηλαδή στην άλλη ζωή, που σχετίζεται με την κάθαρση της ψυχής του από τον ρύπο της αμαρτίας, αλλά και με πρακτικά ζητήματα, όπως π.χ. ο τόπος της ταφής του κ.λπ.

Σε όλες ανεξαιρέτως τις διαθήκες, η ομολογία της αμαρτωλότητας και η μέριμνα για την απαλλαγή από το βάρος των αμαρτιών προηγείται της διευθέτησης των οικονομικών εκκρεμοτήτων του διαθέτη και τούτο βέβαια δεν αποτελεί κάτι τυπικό. Αντικατοπτρίζει την προτεραιότητα που οι άνθρωποι της εποχής έδιναν στο πνευματικό- ψυχικό έναντι του υλικού στοιχείου και

διαμορφώνει σχετικές νοοτροπίες, δηλαδή πάγιες συμπεριφορές που απορρέουν από συγκεκριμένες αντιλήψεις. Στην περίπτωση μας, είναι εμφανής η πεποίθηση ότι η κάθαρση της ψυχής ως προϋπόθεση της αιώνιας μακαριότητας επιτυγχάνεται με την πραγματοποίηση των επιμνημόσυνων τελετών που προβλέπονται από το εκκλησιαστικό τυπικό και ακόμα, στο βαθμό που υπήρχε η δυνατότητα, με διάφορες αγαθοεργίες σε διάφορες κατηγορίες αναξιοπαθούντων ανθρώπων (φτωχοί, χήρες, ορφανά κ.λπ.). Είναι χαρακτηριστικό μάλιστα και αποκαλυπτικό του φόβου της μεταθανάτιας θείας τιμωρίας ότι, σε πολλές από τις διαθήκες, οι διαθέτες ορίζουν επιτίμια για τους εντεταλμένους από αυτούς κληρονόμους τους και εκτελεστές των τελευταίων θελήσεών τους, αν αυτοί δεν μεριμνούσαν για τα «καλά της ψυχής» τους, δηλαδή τις επιμνημόσυνες τελετές και δεήσεις, τις αγαθοεργίες που είχαν ορίσει κ.λπ. Τα επιτίμια μπορούσε να είναι η αποκλήρωση, η κατάρα ή η απειλή ότι θα έδιναν λόγο ενώπιον του Θεού κατά την Δευτέρα Παρουσία. Και από όσο γνωρίζουμε τα επιτίμια αυτά ήταν ακρως αποτελεσματικά. Οι αντιλήψεις και οι συμπεριφορές αυτές διατρέχουν όλο το κοινωνικό σώμα, από τους επιφανέστερους και πλουσιότερους μέχρι τους πιο άσημους και φτωχούς και αποτυπώνονται στα κείμενα των διαθηκών.

Επανερχόμενοι στο κείμενο της διαθήκης, άξιο αναφοράς θεωρώ το εικαστικό μοτίβο, το οποίο ο Δοξαράς χρησιμοποιεί (και το οποίο δεν είναι πρωτότυπο, αφού το βρίσκουμε και σε άλλες διαθήκες), για να αιτιολογήσει τη σύνταξη του εγγράφου: Ο θάνατος μπορεί να παρουσιαστεί «ως κλέπτης» και να τον αρπάσει «αδιόρθωτον», με την έννοια που έχουμε ήδη αναλύσει. Στη συνέχεια, ο ζωγράφος ακολουθώντας το τυπικό της σύνταξης των διαθηκών και αποδεχόμενος προφανώς τη σχετική ιεράρχηση ότι η σωτηρία της ψυχής προηγείται των μεριμνών του βίου, αφού αναγνωρίζει την αμαρτωλότητά του, παρέχει συγχώρηση σε όλους τους χριστιανούς και ζητεί από αυτούς να του παράσχουν τη δική τους συγχώρηση. Ύστερα ορίζει ότι

επιθυμεί να ταφεί το «πήλινο», όπως το χαρακτηρίζει, σώμα του στον ναό του Αγίου Δημητρίου, στον τάφο της συζύγου του. Ο χαρακτηρισμός του σώματος ως πήλινου χρησιμοποιείται στην υποδηλούμενη αντίθεσή του με την αιώνια, την άφθαρτη

Παναγιώτης Δοξαράς, Ο αρχάγγελος Μιχαήλ

ψυχή. Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι, σε αντίθεση με τις περισσότερες διαθήκες, ο Δοξαράς αφήνει μόνον ένα σαρανταλείτουργο στον ιερέα του Αγίου Δημητρίου για την ψυχή του. Όπως φαίνεται, η ευσέβεια του μεγάλου ζωγράφου, η οποία διαποτίζει το κείμενο της διαθήκης του, δεν είναι ευσέβεια των τύπων και του φαίνεσθαι, δηλαδή της επίδειξης, αλλά εδράζεται στη βαθιά του πίστη, απορρέει από την πνευματική και ηθική του συγκρότηση. Γι' αυτό και συνοδεύεται από την αίσθηση του μέτρου στην αρχαιοελληνική σημασία του όρου. Αυτό συμπεραίνουμε από την εντολή που δίνει στα παιδιά του οι εκδηλώσεις για την απώλεια του πατέρα τους να είναι μετρημένες και όχι θεατρικές και γεμάτες επίδειξη. Συγκεκριμένα, τους ζητά να μην κλάψουν παρά μόνον την ημέρα του θανάτου του και μάλιστα χωρίς θρηνητικές κραυγές, αλλά με σεμνότητα και αξιοπρέπεια και ακόμα να μην μοιρολογήσουν, ξεφεύγοντας από το μέτρο. Και καθώς, όπως φαίνεται, είναι βαθύτατα πιστός, τους συνιστά κάθε μέρα να απαγγέλλουν ένα «Πάτερ ημών» και ένα «Θεοτόκε Παρθένε» για τη σωτηρία της ψυχής του,

καθοδηγώντας τα έτσι στην άμεση επικοινωνία με τον Δημιουργό μέσω της προσευχής, επειδή θεωρεί ότι η πίστη σε Αυτόν είναι το λιμάνι της παραμυθίας στις δοκιμασίες του βίου και μάλιστα μπροστά στο μυστήριο του θανάτου. Αξιοσημείωτο είναι ότι και στο σημείο αυτό ο Δοξαράς διαφοροποιείται από τη συνηθισμένη πρακτική που ακολουθούν οι περισσότεροι άνθρωποι της εποχής, όπως φαίνεται στις διαθήκες τους. Σε αντίθεση δηλαδή με αυτούς που απειλούν με επιτίμια τους κληρονόμους και εκτελεστές των διαθηκών τους, αν δεν τηρηθούν οι εντολές τους, δηλώνει ότι κανένα επιτίμιο δεν θα ορίσει για τα παιδιά του, επειδή είναι βέβαιος ότι θα τηρήσουν τις επιθυμίες του και μάλιστα θα τις υπερβούν, κάνοντας περισσότερα στο πνεύμα που περιέγραψε και με τον τρόπο αυτόν θα κερδίσουν την ευχή του Θεού και τη δική

του. Μπορούμε, λοιπόν, να θεωρήσουμε εύλογα, ως συμπέρασμα από τη στάση αυτή του Δοξαρά, ότι η διαπαιδαγώγηση των παιδιών του είχε στηριχθεί όχι στις απειλές και τη βία, αλλά στις αξίες που τους είχε εμπνεύσει ο πατέρας τους και η μητέρα τους. Σε ό,τι αφορά τη διευθέτηση της κληρονομιάς του, ο ζωγράφος καταγράφει λεπτομερώς και με σαφήνεια που δεν αφήνει περιθώριο για αμφισβητήσεις τις τελευταίες του θελήσεις. Και εν πρώτοις, ορίζει όλα του τα παιδιά, αρσενικά και θηλυκά, να μοιράζονται ακριβοδίκαια («ίσια και όμοια») τις προσόδους από τα κτήματα που η ενετική Πολιτεία του δώρισε, επιδεικνύοντας έτσι βαθύτατο αίσθημα ευθύνης και σπάνια αμεροληψία. Η επιθυμία δίκαιης κατανομής και των κινητών περιουσιακών του στοιχείων είναι επίσης εμφανέστατη στις σχετικές εντολές του. Έτσι, στον γιο του Νικολέτο, πρωτότοκο, όπως φαίνεται, αφήνει το διαμαντένιο του δαχτυλίδι και τον σταυρό του «Καβαλιεράτου», δηλαδή τον σταυρό που η Ενετική Πολιτεία του είχε χορηγήσει, όταν τον είχε ονομάσει ιππότη του Αγίου Μάρκου. Στον δεύτερο γιο του, τον Αναγνώστη, αφήνει όλα του τα σχέδια, τις σφραγίδες, τα μοντέλα, τα βιβλία και τα σύνεργα της ζωγραφικής, καθώς και τα χρώματα. Πέρα από τα στοιχεία που προκύπτουν στο σημείο αυτό για τον τρόπο και τις προϋποθέσεις εργασίας του ζωγράφου (σχέδια, μοντέλα, θεωρητική κατάρτιση κ.λπ.), φαίνεται ότι ο Δοξαράς θεωρούσε τον Αναγνώστη συνεχιστή του έργου του και, ίσως, το πιο ταλαντούχο από τα παιδιά του. Ωστόσο, γνωρίζουμε ότι συνεχιστής της οικογενειακής παράδοσης στη ζωγραφική υπήρξε ο Νικολέτος. Χωρίς να γνωρίζω την τύχη του Αναγνώστη και με κάθε επιφύλαξη, πιθανολογώ ότι ενδεχομένως ο προορισμένος για ζωγράφος γιος πέθανε νωρίς. Στον τρίτο γιο του, τον Σταματέλο, αφήνει το ζαφειρένιο του δαχτυλίδι με τα μικρά διαμάντια, το γραφείο του, τον καθρέφτη, την ασημένια εικόνα της Παναγίας και τα βιβλία που δεν σχετιζόνταν με τη ζωγραφική. Όπως φαίνεται από την ύπαρξη μη ειδικών βιβλίων για την τέχνη της ζωγραφικής, ο Δοξαράς είχε, πέραν των θεωρητικών του γνώσεων γύρω από τη ζωγραφική, και ευρύτερη μόρφωση και καλλιέργεια. Το τελευταίο προς διανομή μέρος της κινητής περιουσίας του ζωγράφου αφορούσε το αποθησαυρισμένο χρυσάφι, ασημί κ.λπ. και την οικοσκευή. Από το χρυσάφι και το ασημί αφήνει στους δυο γιους του, τον Νικολέτο και τον Σταματέλο, όσο βρισκόταν σε ένα κουτί με ασημένια κλειδαριά, καθώς και έναν σταυρό. Εντύπωση μας προξενεί η εξαίρεση από τη διανομή του τρίτου γιου του, του Αναγνώστη, που θα μπορούσε να πει κανείς, βγάζοντας βιαστικά συμπεράσματα, ότι θαμπώνει την εικόνα του δίκαιου πατέρα. Ωστόσο, θεωρώ ότι και η απόφαση αυτή του Δοξαρά φανερώνει τη δίκαιη κρίση και την απροσωποληψία του. Αν δηλαδή λάβουμε υπόψη μας ότι ο Αναγνώστης «χρίστηκε» από τον πατέρα του διάδοχός του στη ζωγραφική, τότε τα πράγματα γίνονται πολύ καθαρά, αφού πρέπει βάσιμα να υποθέσουμε ότι από την άσκηση της τέχνης του θα μπορούσε να έχει προσόδους τις οποίες τα αδέρφια του δεν θα μπορούσαν να αποκτήσουν. Όλα τα υπόλοιπα χρυσασφικά και ασημικά, καθώς και η οικοσκευή (ρουχισμός, σκεύη, εργαλεία κ.λπ.), ο ζωγράφος τα αφήνει στις πέντε θυγατέρες του, επαναλαμβάνοντας ότι θα παίρνουν και το μερίδιό τους από

Παν. Δοξαράς, Η λειτουργία του Αγίου Σπυρίδωνα (αρχές 18ου αι.)

τις προσόδους των κτημάτων, αφού, βέβαια, πρώτα αφαιρεθούν οι υποχρεώσεις προς το Δημόσιο ταμείο. Το ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις θυγατέρες του αντικατοπτρίζει την κοινωνική πραγματικότητα της εποχής. Τα άρρενα μέλη της οικογένειας (πατέρας και αδέρφια) είχαν ηθική υποχρέωση να αποκαταστήσουν, στο πλαίσιο των δυνατοτήτων τους, τις κόρες ή τις αδερφές τους. Κάτι τέτοιο ήταν φυσικό, αφού οι γυναίκες, αποκλεισμένες από τον χώρο της αμειβόμενης εργασίας, περιορίζονταν στις εργασίες του σπιτιού. Για την εκτέλεση των εντολών του ο Δοξαράς ορίζει, όπως συνηθιζόταν, επιτρόπους τον γιο του σιορ Νικολέτο, τον ανηψιό του σιορ Τζανέτο Δετζώρτζη (η οικογένεια Δετζώρτζη είχε ως «λιβέλλο» από το Δημόσιο τον κάμπο της Βασιλικής) και τον αδερφό του σιορ Δημήτριο. Το έγγραφο κλείνει με την επίκληση εκ νέου από τον συντάκτη του να τύχει συγχωρήσεως από τους ευσεβείς χριστιανούς. Ιδιαίτερη σημασία έχει η επικύρωση της διαθήκης με την υπογραφή του Δοξαρά, καθώς σ' αυτήν ο ζωγράφος αυτοχαρακτηρίζεται ως ελάχιστος, υπογράφοντας ως εξής: «Ελάχιστος Παναγιώτης Δοξαράς βεβαιώνω». Μεσολαβεί η αναφορά στο άνοιγμα της διαθήκης, η οποία τελειώνει με αυτόγραφο του συντάκτη της που αναφέρει: «Διαθήκη εμού του ταπεινού και ευτελούς Παναγιώτου Δοξαρά» και αποκαλύπτει την ποιότητα του χαρακτήρα του. Όπως φαίνεται, η διαθήκη ανοίχτηκε περίπου ένα έτος μετά τη σύνταξή της, την Κυριακή 22 Ιουλίου 1729, στον ναό του Γενεσίου της Θεοτόκου (Παναγία των Ξένων), μετά την Θεία λειτουργία, από τον εφημέριο Ιωάννη Παρασκευά, ο οποίος και

υπογράφει. Υπογράφει επίσης ο γασάλδος (επίτροπος) της εκκλησίας Αντώνης Μαυρογιάννης.

Παν. Δοξαράς, Προσωπογραφία του κόμη Johann Mathias von der Schulenburg (1725), αρχιστράτηγου των Βενετών και υπερασπιστή της Κέρκυρας

Το έγγραφο της διαθήκης του μεγάλου ζωγράφου αποκαλύπτει την προσωπικότητα του συντάκτη της. Πρόκειται για μια συγκροτημένη προσωπικότητα, με κύρια στοιχεία της την ευσέβεια προς τον Θεό, την αγάπη προς την πατρίδα, την ακεραιότητα του χαρακτήρα, την πατρική αγάπη, την αίσθηση της δικαιοσύνης, τη μετριοφροσύνη, την πνευματική και ηθική συγκρότηση. Ο Δοξαράς φτάνει στο τέλος της πολυκύμαντης ζωής του, ήρεμος και γαλήνιος, με πίστη στον Δημιουργό του, μετρίοφρων και ταπεινός, και ας σφραγίστηκε η ζωή του με έργα πάνω από το ανθρώπινο μέτρο, τόσο στο καλλιτεχνικό πεδίο όσο και στο πεδίο της δράσης και του πολέμου, εκεί δηλαδή που μετριέται η δύναμη της ψυχής και η περιφρόνηση του θανάτου. Κανενός είδους αλαζονεία και οίηση δεν περνά, ούτε καν ως υπαινιγμός, σε κανένα σημείο του κειμένου για τα καλλιτεχνικά του επιτεύγματα και την πολεμική του δράση. Αντίθετα, ο Δοξαράς εφαρμόζει την ουσία της χριστιανικής διδασκαλίας που συμπυκνώνεται στην ευαγγελική ρήση: «Πας γαρ ο ταπεινός εαυτόν υψωθείσεται και ο υψόν εαυτόν ταπεινωθήσεται», αναμένοντας από τον Δικαιοκρίτη τη δικαίωση στην πέραν του τάφου ζωή. Και ποια, αλήθεια, ευγλωπτότερη απόδειξη ταπεινότητας και μετριοφροσύνης υπάρχει από το γεγονός ότι έμμεσα μόνο πληροφορούμαστε για την λαμπρή, όπως φαίνεται από την ανταμοιβή και τιμές που του αποδόθηκαν, πολεμική του δράση; Και αναρωτιέμαι τώρα ποιο άραγε να ήταν το ιδεολογικό υπόβαθρο της συμμετοχής του στον πόλεμο εναντίον των Τούρκων, στο πλευρό των Ενετών. Για να κατανοήσουμε τα κίνητρα της ροπής του Δοξαρά, ενός νέου ανθρώπου του τέλους του 17ου αιώνα, στον γεμάτο κινδύνους και αβεβαιότητα πολεμικό βίο, είναι αναγκαίο να αναλογισθούμε το κυρίαρχο ιδεολογικό ρεύμα της εποχής και τη μακράιωνη διάρκεια κατά την οποία αυτό διαποτίζει τον υπό την Οθωμανική κυριαρχία Ελληνισμό. Πρόκειται για την ιδεολογία της απελευθέρωσης της χώρας από τον ζυγό της

Παναγιώτης Δοξαράς, Το Γενέσιο της Παναγίας

δουλείας, η οποία υπόκειται και εξηγεί τη σύμπραξη με τους αντιπάλους των Οθωμανών. Και είναι γνωστό ότι η Βενετική Δημοκρατία, για αιώνες αντίπαλος των Οθωμανών, ενσωμάτωνε κατά καιρούς στην πολεμική της δράση τα δυναμικότερα στοιχεία του υπόδουλου Ελληνισμού. Ο Δοξαράς, λοιπόν, γεννημένος στην Πελοπόννησο και μάλιστα στη Μάνη, κοιτίδα εξεγέρσεων, δεν έκανε τίποτε άλλο παρά να ακολουθήσει μια μακρά παράδοση Πελοποννησίων και όχι μόνον που, ξεκινώντας από τον ονομαστό Κροκόδειλο Κλαδά, θρυλική μορφή του 15ου αιώνα και πρωταγωνιστή μιας πρώιμης εξέγερσης κατά των Οθωμανών, εμπνεύστηκαν από το παράδειγμά του. Ότι ο αγώνας κατά των Οθωμανών συνήγειρε τους Έλληνες αποδεικνύεται και από τον πόλεμο στον οποίο συμμετείχε ο ζωγράφος. Αναφέρω μόνον δύο πασίγνωστα στη Λευκάδα ονόματα καπεταναίων που έδρασαν επίσης στο πλευρό των Ενετών, τον Αγγελή Σουμίλα ή Βλαχαγγέλη από τα Γιάννενα και τον Χρήστο Βαλαωρίτη από τα Άγρια. Η γλώσσα την οποία χρησιμοποιεί ο Δοξαράς στη διαθήκη του είναι η λαϊκή γλώσσα της εποχής, διανθισμένη με λόγιες εκφράσεις που συναντάμε σε νοταριακά έγγραφα και με δάνεια από τη βενετική διάλεκτο που έχουν ενσωματωθεί στην καθημερινή ομιλία και τον γραπτό λόγο. Ενδεικτικά καταγράφω ορισμένες εκφράσεις του καθημερινού προφορικού λόγου που μεταφέρεται στο κείμενο της διαθήκης, όπως: αφήνω των παιδιών μου αρσενικών και θηλυκών το μέρητο οπού έχομεν από τον πρίντζιπε να το μοιράζουν όλα ίσια και όμοια... ή τα επίλοιπα όλα να τα παίρνουν τα πέντε μου θηλυκά παιδιά, ακόμα και τον ρουχισμόν και συγύρια του σπιτίου με χαλκωματικά... και ότι αλλο είναι εις το σπίτι... ή ακόμα παραγγέλνω των παιδιώμου αρσενικών και

θηλυκών να μην κλαύσουν παρά εκείνην την ημέραν της τελευτής μου και πάλιν όχι άτακτα και κορότα (κραυγές;) να μην βάλουν, μοιρολόγια να μην ειπούν... Σημειώνουμε ότι, παρόλο που ο Δοξαράς χρησιμοποιεί την πρόθεση εις (π.χ. εις το σπίτι, εις όλους), γράφει αφήνω των παιδιών μου και όχι εις τα παιδιά μου, χρησιμοποιεί δηλαδή την έκφραση του προφορικού λόγου. Σε άλλες περιπτώσεις, τη λαϊκή γλώσσα διανθίζει με λόγιες λέξεις όπως πχ. τελευτή αντί θάνατος ή , σε άλλο σημείο, τα εναπολειφθέντα αντί τα εναπομείναντα. Τούτο εξηγείται από το γεγονός ότι, όπως φαίνεται, διαθέτει, σε κάποιο βαθμό, γλωσσική καλλιέργεια, παρά τα ορθογραφικά σφάλματα που παρατηρούμε στη γραφή του. Σε κάποιες τυπικές εκφράσεις η γλώσσα του είναι λόγια πχ. ευρισκόμενος χάριτι Θεού...τας φρένας υγιής... Στο κείμενο υπάρχουν ακόμα λέξεις, όπως είπαμε της βενετικής διαλέκτου, όπως μέρητο (πρόσοδος), δεσένια (ιταλικό disegno =σχέδιο), στάμπες (ιταλικό stampa =σφραγίδα), απαρθενέβω (ιταλικό appartenere =ανήκω). Παρατηρούμε τέλος ότι ο Δοξαράς είναι από τους λίγους ανθρώπους της εποχής του που γνωρίζει και χρησιμοποιεί τόνους, πνεύματα, σημεία στίξεως, καθώς και όλα τα σημεία με τα οποία αποδίδονται οι φθόγγοι της γλώσσας μας π.χ. το ι, το η, το υ, το ει, το οι για τον φθόγγο «ι» κ.ο.κ. Σημειώνω ακόμα ότι ο λόγος του είναι λιτός, δωρικός θα έλεγα, και χαρακτηρίζεται από ακρίβεια, όπως ταιριάζει στο είδος του εγγράφου αλλά και στον χαρακτήρα αι την προσωπικότητα του συντάκτη του.

Συνοψίζοντας, η διαθήκη του μεγάλου ζωγράφου αποκαλύπτει μια ξεχωριστή προσωπικότητα, στην οποία συντίθενται όλες οι αρετές οι οποίες καταξιώνουν τον άνθρωπο στην επίγεια διαδρομή του και στις οποίες στηρίχθηκε η επιβίωση του Ελληνισμού.

Ψήγματα λευκαδίτικης ιστορίας

I. Caso pensato ή caso accidente?

Η αγάπη του Άγγελου Σικελιανού για την ιππασία ήταν μεγάλη. Είχε ένα άλογο ράτσας, που το ήππευε τότε ο ίδιος, τότε η Εύα, τότε και οι δυο μαζί. Του άρεσε, τη χαίροταν την ιππασία, τη «γλάνταγε». Και συχνά 'παράθβαινε' με άλλους, είτε προκαλώντας τους είτε προκαλούμενος. Σε μια εκδρομή με τον δωδεκάχρονο γιο του Πέτρου του Βέλλιου, τον Βαγγέλη, που είχανε πάει μαζί στο Δράγανο, συναγωνίστηκαν στο τρέξιμο με τα άλογά τους. Η διαδρομή ήταν από το Δράγανο στα Χορτάτα, όπου έμενε η αρραβωνιαστικιά του αδερφού του Γιάννη Μελά. Βάλανε έπαθλο ένα κόκκινο βρώμη για το άλογο που θα έφτανε πρώτο. Το στοιχείο το κέρδισε ο μικρός Βαγγέλης είτε επειδή ήταν ασυνήθιστο σε ανώμαλο δρόμο το ευγενικό άλογο του Άγγελου είτε επειδή το κρατούσε επίτηδες, για να χαρίσει τη νίκη στον μικρό. Όπως όμως κι αν είχε το πράγμα, τη νίκη του μικρού τη χάρηκε ο ποιητής με γέλια και ζητωκραυγές.

Πηγή: Σικελιανός, Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών, Σύνθεση – Επιμέλεια Γεράσιμος Γρηγόρης, Β' έκδοση, Αθήνα 1981. σ. 88

II. Αιδάζαντες λόγιοι στη Λευκάδα από την Άλωση της Πόλης ως το 1821.

Τον ιη' αϊ. στη Λευκάδα αναφέρεται ο λόγιος ιερομόναχος Διονύσιος Κόνταρης (1747), ιεροκήρυκας, έπεται ο ανεψιός του αρχιεπίσκοπος Λευκάδος Ιωαννίκιος Κόνταρης (1769), ο νομομαθής φιλόλογος και τραγικός ποιητής Ιωάννης Ζαμπέλιος (1800), ο καθηγητής της Χημείας στην Ιόνιο Ακαδημία Αθανάσιος Πολίτης (1815), που εισήγαγε την αλληλοδιδασκτική μέθοδο στη Λευκάδα για πρώτη φορά το 1819, και έπειτα σε όλα τα Επτάνησα, κατ' επιταγήν του αρμοστή Ανταμ, ο Γρηγόριος ιερομόναχος Κόνταρης, μεταφραστής λόγων του Ιωάννου Χρυσοστόμου (1812) και άλλοι. Εκεί δίδασκε και ο Γεώργιος Σταματέλος Σκλαμπάνης το 1817. Το 1845. Από τον Νεόφυτο Δούκα ο Αριστοφάνης διανέμεται δωρεάν στις βιβλιοθήκες όλων των Ελληνικών Εκπαιδευτηρίων του ελλαδικού και εξεωλλοδικού χώρου, μεταξύ των οποίων και των σχολείων των νησιών Ζακύνθου, Κεφαλληνίας, Λευκάδος, Ιθάκης, Κυθήρων, Παξών - από ένα αντίτυπο και ένα για κάθε δάσκαλο.

Πηγή: Ματθαίου Κ. Παρανίκα, ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ Περί της εν τω Ελληνικώ Έθνει καταστάσεως των γραμμάτων από Αλώσεως Κωνσταντινουπόλεως (1453μ. Χ.) μέχρι των αρχών της ενεστώσης (ΙΘ) εκατονταετηρίδος, εν Κωνσταντινουπόλει 1867, τυπ. Α. Κορομηλά, σ. 151-152

IV. Νεκτάριος Ζαμπέλιος

Στο γενεαλογικό δένδρο της οικογένειας των Ζαμπελίων ως γενάρχη σημειώνεται ο ιερέας Ζαχαρίας, κάτοικος Μαραντοχωριού Λευκάδας, απ' όπου ο εγγονός του ιερέας Παναγιώτης κατέθηκε στην πόλη, όπου από τότε διαμένουν οι σωζόμενοι απόγονοί του. Ο Νεκτάριος Ζαμπέλιος γεννήθηκε περί το 1620 στη Λευκάδα. Το κοσμικό του όνομα ήταν Νικόλαος. Νέος έγινε μοναχός και πήρε το όνομα Νεκτάριος. Τα πρώτα γράμματα τα έμαθε στο σχολείο που υπήρχε στο Μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου στο νησί. Έπειτα πήγε στα Γιάννενα και, τέλος, στο Καρπενήσι, όπου για μεγάλο χρονικό διάστημα άκουσε τη διδασκαλία του Ευγένιου του Αιτωλού. Το 1654 επέστρεψε στη Λευκάδα, όπου χρημάτισε δάσκαλος και ιεροκήρυκας. Το 1678, επί πατριάρχου Διονυσίου Δ', διορίστηκε επίτροπος της χηρέουσας επισκοπής Λευκάδος. Πέθανε το 1690. Συγγράμματά του: - Χρονικά περί σεισμών και διαφόρων

άλλων αξιοπεριεργών γεγονότων, συμπληρωθέντα υπό μεταγενεστέρων απογόνων του Νεκταρίου. – Λόγοι πανηγυρικοί. – Διάφορα θεολογικά ποιήματα και γραμματικά σημειώματα. -

Κωνσταντίνος Ν. Σάθας, ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ. ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ ΤΩΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΓΡΑΜΜΑΣΙ ΔΙΑΛΑΜΨΑΝΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ, Από της καταλύσεως της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας μέχρι της Ελληνικής Εθνεγερσίας (1453 -1821), εν Αθήναις, εκ του Τυπογραφείου των τέκνων Ανδρέου Κορομηλά, 1868Σ. 351

III. Παναγιώτης Δοξαράς

Ο Παναγιώτης Δοξαράς (Κουτήφαρι Μάνης, 1662 – Κέρκυρα, 1729) ήταν έλληνας ζωγράφος και ο θεμελιωτής της Επτανησιακής Σχολής. Το 1664, η οικογένειά του εγκαταστάθηκε στην Ζάκυνθο, όπου έλαβε μαθήματα αιογραφίας από τον Λέο (ή Λέω) Μόσκο. Το 1694 κατατάχθηκε στον στρατό των Βενετών και πολέμησε στην Χίο εναντίον των Οθωμανών. Το 1699 εγκατέλειψε τους Βενετούς, οι οποίοι ωστόσο τον αντάμειψαν δίνοντάς του αρχικά τον τίτλο του υπόπτη, και αργότερα (1721) κτήματα στην Λευκάδα.

Από το 1699 έως το 1704 σπούδασε ζωγραφική στην Βενετία και από το 1704 μέχρι το 1715 έζησε στην Καλαμάτα. Τα υπόλοιπα χρόνια της ζωής του τα πέρασε στα Επτάνησα, ανάμεσα στην Ζάκυνθο, την Λευκάδα και την Κέρκυρα.

Το έργο του Παναγιώτη Δοξαρά σηματοδοτεί την στροφή της ελληνικής ζωγραφικής από την βυζαντινή αιογραφία προς την δυτικότερη αναγεννησιακή τέχνη. Ο Π. Δοξαράς θαύμαζε του ιταλού ζωγράφου και ειδικότερα τον Λεονάρντο ντα Βίντσι, του οποίου μετέφρασε το έργο Τέχνη ζωγραφίας (Trattato della pittura). Το 1726, συνέγραψε την δική του πραγματεία Περί ζωγραφίας, η όμως οποία εκδόθηκε πολύ αργότερα (1871).

Το έργο του Δοξαρά, αν και είναι κυρίως θρησκευτικό, εντούτοις αποτελεί την πρώτη απόπειρα Έλληνα να απεικονίσει πρόσωπα «στο νατουράλε». Ζωγράφησε την «Ουρανία» (οροφή) του Αγίου Σπυρίδωνα στην Κέρκυρα, αλλά οι εικόνες του φθάρηκαν και αντικαταστάθηκαν από άλλες στα μέσα του 19ου αι. Είναι επίσης ο πρώτος Έλληνας που έφτιαξε πορτρέτα, με πλέον γνωστό την ολόσωμη προσωπογραφία του κόμη Graf von der Schulenburg, στρατάρχη της Βενετίας και υπερασπιστή της Κέρκυρας.

Πηγή: nationalgallery.gr

IV. Στα Βυζαντινά τα χρόνια

Ο Λιουππράνδος, επίσκοπος Κρεμώνας, που πήγε το 968 ως πρεσβευτής του Όθωνα του Μεγάλου στην Κωνσταντινούπολη, κάνει μια γραφική αφήγηση της αρχής του ταξιδιού του για την επιστροφή του. Ο αυτοκράτορας του Βυζαντίου τού είχε συμπεριφερθεί πολύ άσχημα, όπως και όλη η βυζαντινή αυλή. Ενώ είχε αποτύχει το αντικείμενο της πρεσβείας του, χρειάστηκε να περιμένει πολύ μέχρι να του δοθεί η άδεια και να βρεθούν τα μέσα για την αναχώρησή του. Στις 2 Οκτωβρίου ξεκίνησε απ' την Κωνσταντινούπολη με ένα μικρό σκάφος και στη συνέχεια ξανάπιασε στεριά και ταξίδεψε 49 μέρες σε πολύ δύσκολες συνθήκες, ώσπου έφτασε στη Ναύπακτο. Από εκεί μπήκε με τη συνοδεία του σε δύο μικρά πλοία και ξεκίνησαν το ταξίδι τους για την Ιταλία. Πέρασαν από τις εκβολές του Φειδάρη (του ποταμού Εύηνου) και έφτασαν με πολύ αντίξοες καιρικές συνθήκες στο νησί της Λευκάδας στις 6 Δεκεμβρίου. Εκεί έμειναν ως τις 14 του μήνα. Δεν βρήκαν καθόλου ικανοποιητική υποδοχή από τον επίσκοπο του νησιού, που τους μεταχειρίστηκε, όπως έκαμαν και οι συνάδελφοί του, χωρίς τον παραμικρό ανθρωπισμό. Αυτός ο ιεράρχης ήταν ευνούχος, γεγονός που θα έπρεπε να είναι απαγορευτικό για να γίνει ιερωμένος, σύμφωνα με τους κανόνες της Εκκλησίας. Στις 14 οι ταξιδιώτες σάλπαραν και έβαλαν πλώρη για την Κέρκυρα.

[Σημείωση 1: Όσα έγραψε ο Λιουππράνδος για το ταξίδι του αυτό αποτελούν λίβελλο εναντίον του Βυζαντίου. Σημείωση 2. Ο ιστορικός Σπυρίδων Βλαντής λέει στη διάλεξή του «Η νήσος Λευκάς και αι πόλεις αυτής ανά τους αιώνας»: «εν τινι εκθήσει του Λατίνου Επισκόπου Κρεμώνης Λιουππράνδου, υποβληθείση το 968 προς τον αυτοκράτορα της Γερμανίας Όθωνα τον Α', ο τότε επίσκοπος Λευκάδος αναφέρεται υπό το όνομα Ευνούχος (Eunucus) και προσθέτει ότι δεν φαίνεται πιθανόν ότι ο εν λόγω επίσκοπος ονομαζόταν Ευνούχος, αλλά «ίσως τοιούτος ήτο το σώμα, διότι και η Ανατολική και η Δυτική Εκκλησία είχαν κληρικούς εκτομίας, παρά τους απαγορευτικούς Κανόνες των Συνόδων». Ο Κωνσταντίνος Μαχαιράς όμως υποστηρίζει ότι πρόκειται για λανθασμένη ανάγνωση από το λατινικό χειρόγραφο του κυρίου ονόματος Eunucus (Εύνικος), «καθόσον κατά την εποχην εκείνην το λατινικόν ἴωμα εγράφετο άνευ στίξεως, ὁπότε η λέξις Eunucus (Εύνικος) δεν ήτο δύσκολον να αναγνωσθεῖ ως Eunucus (Ευνούχος). Τα ονόματα Εύνικος και Ευνίκη είναι αρχαιότατα και ελληνικότατα». (Πηγή: Κωνστ. Γ. Μαχαιρά, Ναοί και Μοναί Λευκάδος, βιβλιοπωλείον Καραβία, Αθήναι 1957, σ. 367-368)].

Πηγή: Edmond Rognon, Η καθημερινή ζωή το έτος 1000, μεταφρ. Σταύρου Βλοντάκη, εκδ. Παπαδήμα, Αθήνα 1998, σ. 77-79.

Έκτορας Γ. Χόρτης

Στον παλμό της χορτιώτικης γης

του Γιάννη Γ. Χόρτη

Ζ'. Ανατρεπτική περιπέτεια

Το άλογο πέρασε δύσκολα το σκληρό, ανώμαλο, σκαλωτό μονοπάτι στην κατηφόρα, πολύ προσεκτικά, σαν κανονικός νοικοκύρης, και αμέσως πρόβαλε η αμφιθεατρικά απλωμένη κοιλάδα του Κυβερνιώτη, κλιμακωτή, να δεσπόζει στο περιβάλλον με το τεράστιο μέγεθος και την πλούσια παραγωγή του χρυσού καρπού, μια αγκαλιά της ψωμοδότρας μάνας – γης να ορίζεται από λοφίσκους με χλοερά λιβάδια και φορές με θαμνώδη υψώματα ή απότομες βουνοκορφές, τεράστιο θέατρο παραγωγής!

Άφησε την κοιλάδα με τα λαχίδια μισοθρισμένα, ακούγοντας τις φωνές και πολλές φορές την αντήχηση στα απέναντι ραχούλια, κάποια βελάσματα, κουδουνίσματα, στάλες γλυκιάς μουσικής από κοπάδια στους λιβαδόλοφους απέναντι, βόρεια, ακολουθούμενα από διαταγές του τσοπάνη και κάλεσμα για βοσκή.

- Έλα, έλα λάγια, άηντε μούργα, ψε-ψε κάτσην, άηντε θα μας βρει το βράδυ και τι γάλα θα δώσετε;..

Ύστερα παύση. Αραιοί ήχοι από αλυχτίσματα σκύλων που βοηθούσαν στη συγκέντρωση του κοπαδιού. Τα τζιτζίκια στις αμυγδαλιές να πάλλονται μέχρι σκασμού στη διαπασών. Η έντονη μουσική τους διανθιζόταν από χαμηλούς, αραιούς, αργούς μουσικούς τόνους, όπως της άρπας σε κοντσέρτο, άλλης κομπανίας, διαφορετικού είδους, που άραζε στα κυπαρίσσια. Οργιαστική μουσική της φύσης. Έφτασε στους Βάτους και ψιλές φωνές, που τις συνόδευε μια πιο δυνατή και γιομάτη, όλο δυνάμναν. Ξέμακρα φάνηκαν οι γυναίκες να ανεβοκατεβάζουν με φούρια τα δρεπάνια, που άστραφταν στον ήλιο σαν σε μάχη, ενώ οι άντρες, ανά δύο, σβέλτα, άρπαζαν τα χερόβολα, τα σώριαζαν σε κουντούρες, τα καθήλωναν, πιέζοντάς τα με το γόνατο, τα έζωναν με το ίδιο υλικό και τά' δναναν με στριφτό κόμπο πολύ σφιχτά. Τα σήκωναν κατόπιν όρθια, με τα στάχια επάνω, για να μην τρίβονται και χάνεται ο καρπός, έτοιμα για φόρτωση. Γεωργικός οργασμός! Θέρος, τρύγος, πόλεμος ... Και τα' άλογο κατέβαινε με κλυδωνισμούς γρήγορα και κάπου – κάπου γλυστρούσε από τον χαλιά που κουβαλούσαν τα νερά της βροχής. Ο Ναννούσκος το συγκρατούσε. Ο δρόμος πλάταινε. Μπήκε στη λαγκαδιά στα Μελίδια. Όμως ... σε μια στιγμή ο νέος ανησούχησε.

- - Που να σε πάρει και να σε σηκώσει! Σκατ... Τπο σαμάρι έγερνε!

- Και τ'ωρα τι γίνεται, μονολόγησε.

Σταμάτησε το ζώο και γρήγορα χαλάρωσε το σχοινί απ' τη μεριά που έγερνε, έβαλε το γόνατό του σηκώνοντάς το ως κάτω από τα δεμάτια, έσφιξε το σχοινί στο κολιτσάκι όσο μπορούσε, όπως έκαναν οι μεγάλοι, όμως δεν είχε όση δύναμη χρειαζόταν, για να το σ'φίξει όσο έπρεπε. Στις Αλογομάντρες όμως πάλι έγερνε. Κρύος ιδρώτας τον έλουσε.

- Πάλε πίσω Γιάννη Μάγγανε!, μούγκρισε δηκτικά. Χμ... Διάολε χάσου!

ΤΑ ΧΟΡΤΑΤΑ

Μάρτιος– Αύγουστος 2018

Εκεί σταμάτησε και άρχισε να το ψάχνει με ψυχραιμία, σαν ψημένος άντρας. Μα ναι, βέβαια. Ένα αντίβαρ! Του ήρθε η ιδέα. Τι ακλύτερο από μια πέτρα; Μόνο πέτρες είχε ο δρόμος. Έχωσε τότε μια μεγάλη πέτρα στο απέναντι δεμάτι και το φορτίο ισορρόπησε. Πιθανόν να κρατούσε.

- Μμμ...; Ρεβαρδάριζε. Όμως μπορεί να κρατήσει. Προχωρούμε πάντα. Έλα ντία!

Το άλογο προχώρησε. Στην κατηφόρα όμως λασκάρησε το δεματικό από το βάρος της πέτρας, που συνέχεια βυθιζόταν. Το δεμάτι χαλάρωσε.

- Λύσσααα! Πάλε τα ίδια; Ξανά –μανά τα ίδια;

Το περίμενε αλλά δεν είχε άλλη λύση Το αντιμετώπισε πάλι σφίγγοντας τα σχοινιά και την ... καρδιά του! Λίγο να κρατούσε, δεν θα είχε ανάγκη... Πλησίαζε στην Αγία Αικατερίνη, στην κορφή του χωριού. Άλλα εκατό μέτρα κατηφόρα, σκέφτηκε, και μετά η δημοσιά και το αλώνι. Όμως η ισορροπία χάλασε! Η πέτρα βάθαινε το ρήγμα στο δεμάτι, η φακή έπεφτε! Σταμάτησε το ζώο και, για να σώσει την κατάσταση, αφαίρεσε την πέτρα. Έπλεκε τα σχοινιά στο δεμάτι και έσφιγγε σαν δαιμονισμένος. Ο ιδρώτας χάραζε ρυάκια στο μέτωπο, το σώμα φλεγόταν. Η κούραση και το κάμα τον εξάντλησαν. Ύστερα, ησύχασε από ... απόγνωση! Έπεσε ανάσκελα. Κοίταξε τρυφερά τον αγόγγυστο υπομονετικό του σύντροφο και του χαμογέλασε. – Γεια σου μάγκα!

Κοινωνικά

Γεννήσεις :

• Στις 10 Φεβρουαρίου 2018 γεννήθηκε η Ναυσικά Πανή του Βασιλή και της Μαρίνας Χόρτη - Πανή, κόρης των εκλεκτών γιατρών και φίλων Μιχάλη και Αθανασίας Χόρτη, που έχει πολλαπλασιάσει την ευτυχία τους. Τους ευχόμαστε να τους ζήσει η μικρή Ναυσικά σαν τα ψηλά βουνά.

• Η μικρή Νεφέλη Χόρτη - Φειδά του Μιχάλη και της Δανάης, εγγονή του προέδρου του Συλλόγου μας Θωμά Χόρτη, γεννήθηκε στις 30/04/2018. Στους ευτυχείς γονείς, στον πρόεδρό μας και στους οικείους της ευχόμαστε να τους ζήσει σαν τα ψηλά βουνά.

Βαπτίσεις - Γάμοι:

Ο Φάνης Χόρτης και η Αγγελική Δουδού, πάντρεψαν τον γιο τους Παναγιώτη, εγγονό του αείμνηστου Παπαγιώργη, με την Ευαγγελία Βασιλειάδη, κόρη του Γιώργου και της Βασιλικής Βασιλειάδη από την Κατερίνη, στον Άγιο Αντώνιο της Βέροιας. Ήδη ο Παναγιώτης και η Ευαγγελία τους χάρισαν τη μικρούλα Αγγελική, που πήρε χθες και επίσημα το όνομά της.

Σε μια αστραφτερή τελετή, γεμάτη φως, χρώμα και χαμόγελα απ' όλους, γέμισε με συναισθήματα χαράς και συγκίνησης τους νεόνυμφους, τους γονείς και τους καλεσμένους, με πρωταγωνίστρια τη μικρή Αγγελική, που έκλεψε κυριολεκτικά την παράσταση, συμμετέχοντας αρχικά στο γάμο των γονιών της χωρίς καθόλου να δυσανασχετήσει, ενώ όχι μόνο αδιαμαρτύρητα αλλά και με απόλυτη ηρεμία και ευφρόσυνη διάθεση αντιμετώπισε και τη βάπτισή της, εντυπωσιάζοντας τους πάντες!

Το γλέντι της διπλής χαράς πραγματοποιήθηκε στο Ξενοδοχείο «Αιγές», δίνοντας την ευκαιρία σ' όλους να εκφράσουν τα συναισθήματά τους με το χορό αλλά και τις ευχές τους, με το Χορταϊίκο να δίνει βροντερό παρόν αλλά και με τους συμπεθερούς και φίλους απ' την Κατερίνη και τη Βέροια να τους συναγωνίζονται επαξίως. Πρωταγωνιστής στο γλέντι, δίπλα στον Παναγιώτη και την Ευαγγελία, ήταν ο παππούς της μικρής Αγγελικής, ο μερακλής Φάνης Χόρτης, που με το χορό του μετέδωσε σε όλους τη συγκίνησή του, τους απογείωσε και το κέφι έφτασε στο αποκορύφωμά του. Κι οι συμπεθεροί όμως δεν πήγαν πίσω. Όσοι είχαν την τύχη να δώσουν το «παρών» στο γλέντι έζησαν μια αξέχαστη βραδιά.

Εμείς ευχόμαστε στο νιόφωτο κάθε ευτυχία, να κρατήσουν οι χοροί και η μικρή Αγγελική «να ζήσει σαν τα ψηλά βουνά», όπως θα έλεγε και η αιμίμηστη γιαγιά του Πάνου, πρεσβυτέρα Γεωργία Χόρτη.

Θάνατοι:

- Ο Γιώργος Κ. Βουκελάτος στις 15 – 04-2018 βρήκε τραγικό τέλος από πνιγμό σε στέρνα λίγο πιο πάνω από το χωριό. Για τον αδόκητο χαμό του ο Σπύρος Γ. Χόρτης μάς έστειλε το παρακάτω κείμενο:
«Δεν ήταν συγγενής εξ αίματος, δεν κάναμε παρέα, αλλά ήταν παιδί της γενιάς μου, μιας οικογένειας λίγο ... απόμακρης μα πολύ αληθινής και, όπως αποδεικνύεται, και πολύ ευαίσθητης. Κλειστός σαν χαρακτήρας, κουβαλούσε την «πραμάτεια του», ένα βάρος, που κάποια στιγμή τού έγινε ασήκωτο. Στέλνω την αγάπη μου και της οικογένειας του Παπαγιώργη στα αδέρφια του και σ' αυτούς που πονάνε γι' αυτόν και του εύχομαι να βρει τη γαλήνη που πιθανόν δεν τον βοηθήσαμε κι εμείς να έχει σ' αυτόν τον κόσμο».
- Πλήρης ημερών έφυγε από κοντά μας κατακαλόκαιρο και μια πολύ σεμνή και εξαιρετική συγχωριανή, μια συγχωριανή που κοσμούσε το χωριό μας, η θεια – Σταθούλα Χρ. Χόρτη (Σκαλτσά). Ας είναι ελαφρό το χώμα που τη σκεπάζει.
- Ημέρα μνήμης

Στις 9 Μαρτίου 2018 συμπληρώθηκε ένας χρόνος από τον θάνατο της Αντρίνας Περικλή Χόρτη (Κολοπατή), μιας πολύ σπουδαίας προσωπικότητας του χωριού μας. Η Αντρίνα δεν ήταν απλά ένας άνθρωπος με υψηλό ήθος. Η Αντρίνα ήταν ένας άνθρωπος με κεφαλαία. Ήταν μια ευγενική ψυχή προικισμένη με όλες τις αρετές που κοσμούν τους σπάνιους ανθρώπους. Ποιος από όσους τη γνωρίσαμε αμφιβάλει πως στο πρόσωπό της ενσαρκώνονταν ο αλτρουισμός, η ευαισθησία και η ανθρωπιά; Ποιος απ' τους συγχωριανούς δεν γνωρίζει πως την έτρεφε ο αγώνας να βοηθήσει όσους είχαν ανάγκη, στην αρρώστια, στον θέρο, στο σκάλισμα, στον τρύγο, καταθέτοντας ψυχή σαν να επρόκειτο για προσωπική της υπόθεση; Και τώρα απ' τα μπαλκόνια τ' ουρανού το φως του παραδείγματός της μας οδηγεί στον δρόμο της ευθύνης, στον δρόμο της ευαισθησίας και της ανθρωπιάς. Θα τη θυμόμαστε πάντα με αγάπη.

Ε. Γ. Χόρτης

ΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ΔΙΠΛΟ ΤΕΥΧΟΣ
 (Σεπτέμβριος 2018-
 Φεβρουάριος 2019)
 ΘΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕΙ ΤΟΝ
 ΜΑΡΤΙΟ

Πανοραμική άποψη της πλατείας των Χορτάτων